21923

Na uspomenu iz bratstva
poklanja K. Grohovac

Rijeka, 6/XII. 923.

Yvo Grohovac Riečanin

GLASOVI SA KVARNERA

IVE GROHOVCA-RIJEČANINA

PJESME.

PREDGOVOROM POPRATIO
RUDOLFO FRANJIN MAGJER
RIJEKA, 1909.
NAKLADA TJEDNIKA:
„RIJEČKI GLASNIK".

TISAK „UNION RIJEČKA ZADRUŽNA TISKARA

CIJENA: 1 KRUNA 50 FIL.

RIJEČKIM HRVATIMA POSVEĆENO

Riječanin (Ivo Grohovac)

PRIBILJEŽENI REDCI

U ovo žalosno doba po hrvatsku lijepu književnost, gdje je slobodno i — moguće, kojekakovima nezvanim „kritičarima“ onako iza busije nabaciti se blatom ne samo na radine i agilne pobornike naše knjige, već i same kapacitete, koji su rabotajući i osijedili — zaista me iznenadjuju „Glasovi sa Kvarnera“, a najviše njihov sâm autor, koji ne samo da nije, poslije prve zbirke pjesama: „Riječanke“, klonuo, već evo pomladjenim idejalizmom onako ni lijevo, ni desno: slavi i veliča rodnu svoju grudu. On nas upravo sili, a gdje treba i kori, što nismo valjani Hrvati, pa da uzljubimo pravom vatrenom ljubavi sve ono, što je naše, što nam po Bogu i pravici pripada, a što tudjinac grabi, ruši i prisvaja. Nije dosta biti Hrvat tek onako riječju ili, a to je najčešće: kod čašice vina, već „uzljubiti svoje, vazda i svi treba da su Hrvati, a hrvatstvo svoje, gdje treba: bra-

niti i obraniti; po gotovo tamo, na onomu tlu, gdje skoro umrlo je". A kad to bude:

Na srcu ne bi bilo razvalinâ
Od tuge, nego hram sreće i slasti,
Svom blagodati kad bi mogla cvasti —
Hrvatska naša mila domovina.

Kastavska naša rujna ruževina
Tad imala bi mnogo više časti,
Da nas ne tlači sila tudje vlasti —
Slobodan Hrvat grlio bi sina.

Oj slatka željo, ded ne kasni doći
I uzmi narod moj u krilo svoje,
Jer sâmo tvoje trebamo pomoći.

Velebnog neba, oj vi plave boje,
Izbavite me ove ropske noći.
A radostne bi bile pjesme moje.

(«Riječki soneti»).

Autora lično i ako ne poznajem, tako mi je blizu i upravo me veseli, što sam u njemu kroz ovo godinu dana dopisivanja upoznao čestita Hrvata, čovjeka meka srca, koji sve svoje sile, poslije dovršene službe, posvećuje hrvatskoj knjizi, a najpače riječkim Hrvatima, svojem milom narodu, a gdje nailazi na potpuno razumijevanje.

Danas nakon skoro četiri mjeseca, što mi se pjesnik javio posebnim pismom, svršio je svoju zbirku pjesama, koju valja čitati, a ne raščinjati, a koju bih ja dao na ruku, i „mladima" i „starima", i mladjoj i zrelijoj mladeži toplom preporukom, tijem više, što se mi Hrvati skupa hrvatskom mladeži uznosimo za sve i sva — tek malo za ideale praotaca naših, za vjeru i domovinu, čega nikada previše. Evo pjesnik i u najcrnjim danima — a bilo je u njegovom životu i takovijeh dosta! — ne jada duševnu borbu svoje subjektivnosti — on pjeva prema onoj, da mu odlane u grûdi, pjeva svojoj hrvatskoj Rijeci („Riječki soneti"), hrvatskoj grudi, o slavnoj njezinoj prošlosti („Povjestice"), sjećajući se uzato, kao i Prešern („Primicovi Julji"), svoje drage, savijajući nježne osjećaje u ciklus pjesama, onoj, koju je „prvu i posljednju ljubio":

Moj duh je uvijek s tobom djevo mila,
A mašta moja ne presta lutati,
Riječani gdje će zadnji stan mi dati
I počinak sred majčinoga krila.

Jal teške kobi — ta njezina sila —
I pečal srca mnogo krat me shvati,
Šunašce tudje ne htje me grijati,
U tudjem ropstvu tužno pjeva vila.

Pjesnika tvoga tužna j' okolina,
„Ej, ajmeh!" — plače misleći da poje,
Riječanom veli: „Mante se tudjina".

I tad bi ljepše sjalo lice tvoje,
Na srcu ne bi bilo razvalinâ,
A radostne bi bile pjesme moje.

Iskreni ovaj „Magistrale" kolikogod je sinteza njegovih domoljubnih i mekanih a toplih čuvstava, toliko je tu i u glavnom pjesničko

nastojanje Riječanina, Ive Grohovca. Bude li zato ovo i realizovano (ako će to biti uopće i moguće?!) — svakako će ići velika zasluga u prvom redu pjesnika, koji je vazda svoj narod bodrio i krijepio, da ne klone u borbi, podržavao u njemu sve ono, što se može nazvati — hrvatsko, a najpače: nijetio sveta domorodna čuvstva prema onoj uzvišenoj: „Bog i Hrvati!“ i „Hrvatska Hrvatom!“

A tko za ovu zgradu doprinese makar i samo jedan kamićak, zaslužuje, da mu se ime zabilježi u povjesti hrvatskoga naroda.

Pjesnik „Glasova sa Kvarnera“ doprinjeo je sa mnogo truda i mara već više čvrstoga kamenja....

*

O samom pjesniku Riječaninu napomenuti ću na ovome mjestu ono, što sam pisao o njemu 16. travnja 1908. u osječkoj „Narodnoj Obrani“, koja mnogo pažnje posvećuje hrvatskoj knjizi, i lijepo uredjivanom i najboljem našem ilustrovanom književnom časopisu „Hrvatskoj Smotri“ (sv. IX. god. 1908. str. 178—179.)*) u jednu ruku zato, da oživim uspomenu na pjesnika, koji uza sve, što je izašao već zasebnom zbirkom pjesama, ostao gotovo osamljen i neopažen, čemu

*) *„Hrvatska Smotra“* izlazi pod uredničtvom *Zvonimira pl. Vukelića* unaprijed svakog 10. i 25. u mjesecu. Pretplata iznosi četiri krune na četvrt godine (za djake tri krune). Uredničtvo i uprava nalazi se u Zagrebu (Trenkova ulica br. 14.). Prvi broj može se dobiti na ogled· Kako čista dobit pripada društvu „Ćirilo-Metodskih-Zidara“ u Zagrebu i društvu „Napredak“, za podupiranje djaka i naučnika Bosne i Hercegovine — trebala bi, da se „Hrv. Smotra“ nadje u svakoj kući. Donaša izabrano i birano gradivo (zabava i pouka) sa mnogo umjetničkih i inih slika.

je mnogo kriva njegova skromnost, koja mu ne da, da se narivava. Ne pjeva po naručbi, već iz osvjedočenja, a svako osvjedočenje, prije ili kasnije, pobijediti mora. U drugu ruku, sve ono, što sam kazao o prvoj zbirci pjesama („Riječanke“), koje su upravo na jagmu razgrabljene, mogu mírne duše primijeniti i na „Glasove sa Kvarnera“, koje se i oblikom i sadržajem nipošto od predjašnjih ne razlikuju, osim, a to valja svakako istaći: napredak su u dojakošnjem pjesnikovom nastojanju.

Nije u zbirci sve doduše zlato i drago kamenje, kako to u ostalom zgodno primiječuje: N. (ikola) O. (stojić) u izvrsno uredjivanom „Beharu“ (br. 14., god. 1908. str, 228.) za Katalinić-Jeretovljevu zbirku: „Sa Jadrana“, jer od pjesnika, koji toliko pjeva, ne možemo ni zahtijevati, da svaki proizvod njegove mašte bude nešta izvanredna — ali zato ipak zbirka je dobra, dostojna svoga autora“. Ovo potpisujem doslovno i kažem i sâm za Riječanina, čije pjesme i ako nose očitih nedostataka, primaju se srca i odaju talenat valjanoga domorodnoga pjesnika.

*

Pomislite: čovjek u najljepšoj dobi propjevao u Magjarskoj o svojoj domovini Hrvatskoj. Pod dojmom čežnje za rodnim krajem slavi autor svoje rodno mjesto, Rijeku, iznaša otvoreno svoje misli, podaje nam jasnu i plastičnu sliku o kamenitim vrletima kršnoga hrvatskoga Primorja, siromašnim „drvaricama“, „Rje-

čini", „Grobnik-gradu", narodnom pjesniku, „Jadranskom moru" i drugo.

U „Hrvatskoj Smotri" (1908.) zgodno je primijetio Dr. Criticus, da su kod nas u hrvatskoj književnosti u glavnom: dvije politike — dvije književnosti i da mu se više dopade onaj, koji iskreno i jasno ispovijeda, kojemu od toga dvoga pripada, a ne zna se prenavljati, e da bi izgledalo i ovamo i onamo.... I ako nerado, treba da ovdje spomenem i ono nepravedno jurišanje „Društva hrvatskih književnika" kroz »Savremenik", čiju književnu cijenu ne mislim zato ni najmanje obaliti, protiva najstarijem i zaslužnom književnom društvu „Matici Hrvatskoj", koja uza sve to, još jedina izdaje valjanih hrvatskih knjiga, podupire hrvatske pisce i najviše je učinila i čini, da se uopće hrvatske knjige diljem domaje Hrvata čitaju i — kupuju, čim se rijetko tko može u nas pohvaliti.

Ivo Riječanin je Hrvat u svakoj riječi, on jasno kaže i zašto pjeva i što hoće. Ne kopira nikoga. Pjeva ono, što ćuti, osjeća. Njegove pjesme pisane su toplo, iskreno. One traže pošteno hrvatsko srce, koje kao takovo jedino je kadro razumjeti pjesnika, što je u ostalom njemu najveća plaća i priznanje na uloženom trudu.

Riječanin pjeva, kad mu:

. . . dušu krenu čuvstava valovi
I na oči kad mi suzom progovore,
Tad i pjesma moja onamo zaplovi,
Radost ili žalost stihovi mi zbore!

Ako danas, vilo, u mom zavičaju
Medju kršne stijene koja tužna kane,
Bit će gorka suza u mrtvome raju,
Gdje hrvatstvo gine, gdje hrvatstvo sane.

U svojem ciklusu „Riječkih elegija", kazao nam pjesnik, gdje je taj „mrtvi raj" („Prvi uzdah"), gdje je ta rodjena gruda", koju treba gledati „Sa Proslopa« (najviše brdo u riječkoj okolici, odakle se pruža krasan vidik na sve strane). I ako je Hranilović u „Žumberačkim elegijama" opjevao slične sujete, Riječanin je u „Riječkim elegijama" svoj (tako i u najnovijim „Riječkim sonetima"), daje nam život, sama sebe. A to je mnogo.

Svakako je jedna od najuspjelijih pjesama „Na vrelu Riječine", gdje se ističu krasna dva stiha:

Pričaj: da sam na tvom vrelu bio,
Da sam plako, kad sam pjevat htio! —

a što je istakao i kritičar svojedobno u „Savremeniku" (god. 1907.).

Pjesnik ovakovih stihova obećaje mnogo i, požiyi li nam Bog simpatičnoga toga Hrvatinu, Riječanina (a to će svaki od srca zaželjeti), hrvatska pjesma zaista može mnogo toga još od njega iščekivati. U tom me podkrijepljuju osim već napomenutih, pjesme: „Burulo" (slijepac, što ide po Primorju od mjesta do mjesta), „Drvarice", a osobito „Rastanak", koja je po svojoj zamisli i dikciji upravo krasna. Navest ću primjera radi nekoliko kitica:

„Zdravo dolinice, gajevi zeleni,
Ljepotom naravi okićeni vrsi!
Zdravo toli drage i tol' mile meni
Hrvatske slobode izranjene prsi!

Zdravo i vi sela, i vi bijele kuće,
Što vas oko gleda usred krši ove;
Vi izvori sreće i ljubavi vruće,
Vaša mila majka Hrvatska se zove.

Zdravo Čičibere, zdravo moj Lubanju!
Mila meto duše moje u poletu;
Vi kolijevko čarna mome mladovanju,
Zalud sam vam para tražio u svijetu!"

Ovako u još dvanaest kitica nastavlja pjesnik i slaže ljepotu svojega rodnoga kraja, kojega pozdravlja:

Zdravo i ti, Rijeko, moj krvavi jade!
Mene vazda mori odmetničtvo tvoje
Otudjela majko, dok mrtav ne pade —
Sin će za te dati: sve — i žiće svoje!

Mnoge njegove pjesme, biti će, da su iz ranije dobe. Kako mi pako nije svrha cjepidlačariti, to taj posao vrlo rado prepuštam kojekakovim nazovi „kritičarima" (n. pr. oko „Pokreta", „Zvona" et Comp.), koji i onako nemaju pametnijega posla, kad sami nisu kadri valjanoga što napisati, već radine ljude napadaju i što već seže u takovu rabotu....

Meni je osim rečenoga bila svrha samo u kratkim crtama prikazati onaj ugodni dojam, kojeg je na mene učinio ova čestita Hrva-

tina, koji u hrvatskoj književnosti nije nipošto novajlija. Ima dosta njegovih radnjâ razasutih po već spomenutoj „Hrvatskoj Smotri", „Ćirilo-Metodskom koledaru" za god. 1907. i 1908., „Hrvat. Pravu", „Hrvatu", „Glasonoši", „Riječkom Glasniku", Rasadu" i drugdje.

Sama pako kritika, u koliko se toga ovaj puta sjećam, vrlo je lijepo primila „Riječanke". Ističem ocjenu u „Savremeniku", „Hrvatskom Pravu", „Hrvatskvj Kruni", puljskoj „Našoj Slogi", „Hrvatu" i ljubljanskom „Slovencu"; sve god. 1907.

Kao što je god hrvatski narod lijepo primao pjesme Ríječanina, dok su mu dolazile na ruku kroz časopise i novine, kasnije prvom a sada će napokon primati drugu knjigu pjesama, ne će biti na odmet, ako ih bude što više čitala i zrelija mladež, za koju baš ne obilujemo osobitim izborom. Hrvatski pjesnik i kritičar Jovan Hranilović kaže medju inim u I. knj. Matičinog „Kola" (str. 341.) u sastavku „Opći pogledi na razvoj novije beletristike kod nas i drugdje": — „Literarna produkcija, koja se ne bi osvrtala na naše narodne potrebe i ciljeve, ne bi imala smisla i svrhe". Ovo stoji, a ne manje i to, da mi Hrvati ne znamo· uzgojiti domorodnu mladež, ne znamo ih uzhititi za rodjenu grudu u onoj mjeri, kao što to rade drugi narodi, n. pr. Nijemci, koji ne propuščaju ni jednu zgodu, osobito u književnosti, pa da ne okrste svaku svoju knjigu, časopis almanah i slično sa „njemačkim". Nema nijednoga broja časopisa, a da u njemu ne nadjemo sastavak

kao: Njemački jezik, Njemačka mladež, Njemački ponos i slično, a kojim se sastavcima bilo prozom, bilo poezijom uspiruje domoljubno čuvstvo, budi narodni ponos za sve, što je narodno. Kod nas se to radi kod punih čaša (šira publika), a inače (kod mladeži) na ispitima, produkcijama, izletima školskim ili rijetkim inim slučajevima, gdje treba uz ino, da se što kaže i o „lijepoj našoj domovini“.... Mi i čak riječ „hrvatski“ pokraćujemo sa „hrv.“, jer nam je valjade teško ispisati ono nekoliko još slova. A to ne valja. Loši su oni patrioti, koji su takovi postali pod starost. Ima tu dakako i časnih iznimaka, ali ja mislim, da patriote valja uzgojiti. Domorodna pjesma je za to, uz ino, vrlo prikladno sredstvo.

Svršavan i ponovno apelujem i ovom zgodom na sve čestite Hrvate, a najpače na hrvatske pisce: Združimo rascjepkane sile, pa kada se radi o dobrobiti hrvatske domovine i lijepe hrvatske knjige: okanimo se suvišnoga zabadanja, poradimo svi zajedno i budimo: Hrvati!

Pjesniku pako „Glasova sa Kvarnera“ napose poručujem: Nastavite i nemojte sustati!

VALPOVO, 30. siječnja 1909.

RUDOLFO FRANJIN MAGJER

GLASOVI SA KVARNERA

Domovini.

Domovino, majko draga, majko mila,
Novom pjesmom pozdravlja Te moja vila!
Nije pjesma — neg' je uzdah srca vajna,
Razplakane duše to je — suza sjajna!
Majko moja, na glavi Ti nema krune,
Oko Tebe sâme čaše žuči pune;
Za dušmana kroz vjeke si vojevala,
Na braniku Europe hrabro stâla!
A za platu, što Ti dade Europa?
Tvojoj sreći i slobodi grob iskopa!
Već je više od hiljadu prošlo ljeta,
Da Ti krati tudji silnik prava sveta!
U prošlosti jer Te nije satrt smio,
Drugog sredstva on se danas je latio:
Okupio Tvoju djecu oko sebe,
Pa uz njega razapinju, majko, Tebe!
Odmetnici, majko, Tvoji, pred njim plaze,
Tvoju slavu, Tvoju prošlost oni gaze!
Rugaju se, majko, Tvojoj veličini,
Klevetom se, zlobom bore prot istini!
Uz poklike proti Tebi, majko mila,
Da Ti nikad kraljevina nisi bila!

Tvoje kćeri: Herceg-Bosna, Istra divna,
Dalmacija, da su tudja imovina!
Ove Tvoje krasne zemlje — kraljevine,
Da su samo tudje krune pokrajine!
Tvojim kraljem: Tomislavu, Krešimiru,
Trag' da nema kaošto ni Zvonimiru!
Petar Svačić, da je samo bajka pûka,
Da dušmane nije sjekla njegva ruka!
Tvoje more, što Te cielim svietom spaja,
Tudji silnik već odavna ga prisvaja!
On bahato i bez straha po njem brodi,
A Ti jedva sanjat smiješ o slobodi!
Da o tudjoj živjela si viek milosti,
Da ni danas nemaš svoje snage dosti!
Ne moj tužit, majko moja porobljena,
I bez zlata sjâje slava Tvog imena.
Orobili su Ti zlato i slobodu,
Ali jošte ime osta Tvome rodu!
Bez slobode nema sreće u životu,
Nema mira, dok si drugom na sramotu!
Sinovi će Tvoji vjerni za Te mrieti,
Il slobodu izgubljenu Ti donieti!
Majko slave i divova, širi ruke,
Svanut će Ti bolji dani, nestat muke!
Briši suze, utješi se, mila mati,
Na Tvojoj će glavi opet kruna sjati!

RIJEČKI SONETI.

MOJE JE GESLO...

Moje je geslo: „Bog i Hrvati!“
Lozinka moja: „Hrvatska Hrvatom!“
Zvjezda slobode svuda me prati,
Na putu trnje — čini mi se zlatom!

Slobode nema domovina mati,
Dušmani njeni diele brata s bratom
U nadi, nigda da ne će sjati
Slobode sunce nesložnim Hrvatom.

U dalnju borbu opet ću stati
Junačkom snagom, s junačkim jatom,
Vjerni će uz me bit svi Hrvati!

Barjak se vije, Rijeko, polju na tvom,
Hrvatska da si — nadpis veli zlati:
„Bog i Hrvati!“ „Hrvatska Hrvatom!“

Riječkim Hrvatima.

Sve je pusto! Tudje raste trnje,
Gdje je negda naše cvieće, cvalo!
Robstva našeg tužno ogledalo, —
Polje, gdje se sije.... tudje zrnje.

Tudjinci nam sveta prava krnje,
Njihovo je sjeme proklijalo;
Naše tek se netom posijalo,
A već dušman silom ga zagrnje!

Hrvatsko se ime svuda briše,
„Sve je naše!“ — vele nam tudjinci,
Dom djedova naš da nije više.

Tužno gledju to hrvatski sinci,
Dok okovan riečki pjesnik poje:
„Obradjujmo — zapušteno polje!“

Hodajuć svieta nepoznatim krajem,
Radeći kroz dan za koricu hljeba,
Visoko uzdah vio se put neba,
A duša čezla mi za zavičajem.

Tješit se nisam mogo tudjim sjajem,
Sviet nije znao, što mi duši treba,
Ko mrtav bijah na dnu crnog greba,
Oh, gorko plakah za zgubljenim rajem.

Jer nigdje nisam mira naći mogo,
Rječine pjesma svuda me pratila
I poj talasa modroga Kvarnera.

E, da mi tude umriet dade Bogo!
Cio sviet nema groba toli mila,
Jer nema Učke, nema Čičibera!

Prvi Susret

I.

Bje treći dan — mjeseca listopada:
Hiljadu osamsto devetdeset pete,
Vraćao sam se baš od mise svete
U društvu majke sa Trsata grada.

Nezaboravna j' moja majka tada
Trsatskoj Gospi činila zavjete,
Jer jednom kada bijah jošte diete
Skoro se utopih u dno vodopada.

Drugi dan majka sobom me uzela
Na Trsat, pa se zavjetovâ tude,
Da će se molit za života ciela.

A svakog ljeta dotičnoga dana
Polazit Trsat, dok je žive bude
I sobom vodit sina si Ivana.

II.

Vraćali smo se cestom prek Kruševa,
U prvoj pjesmi spomenutog dana,
Sva Ričina bje suncem obasjana,
Šum Rječine joj kô da pjesmu pjeva.

Bili smo skoro kod Jožanićeva,
Na cesti blizu Šćitarovog stana,
Vinorodna j' tu dolina prostrana,
Gdje j' grožđje brala krasotica djeva.

Nazvah joj pozdrav, ona mi odzdravi,
A pogledi se naši susretoše,
Dok njeno oko srce mi probode.

Taj dan ne mogu pustit zaboravi,
Jer uspomene viek me tamo nose,
Gdje moja duša osta bez slobode.

III.

Koracah dalje s majkom prama kući,
Al mi u duši većim plamom sine,
Čarobni onaj pogled pun miline,
Od kojeg mišljah grudi će mi pući.

Na veče legoh u log uzdišući,
Snivah, da oči gledju me viline,
Da na vrhu smo Obruča planine,
Dah njene duše da me grije vrući.

U mojoj ruci da su ruke njene,
A naša srca već se razumješe,
Od sreće dršću kô listak na vodi.

Tolika sreća oda sna me prene,
Tad vidjeh, da to pûki sanak bješe —
Čeznuća morem tad duša zabrodi.

VIENAC DRAGOJ I DOMOVINI.

Vienac dragoj i domovini.

I.

Moj duh je uvijek s tobom dievo mila,
Sanjareć duša pod nebo se vije,
Na lakom krilu čiste poezije,
Kojom si moje žiće obavila.

Ljubavi žarke ubila me sila,
Pa nema vila mira kao prije,
Tebi, Hrvatskoj novi vienac vije,
Ne bi li tako čežnju svu sakrila.

U tom su viencu tri sladka imena:
Ti, zavičaj i Hrvatska nam mati,
Bez vas je duša moja osamljena.

„Mani se pjesme, kruha ću ti dati!“ —
Reče mi čovjek srca nesmiljena,
Al mašta moja ne presta lutati.

II.

I mašta moja ne presta lutati,
U krilu našeg ubavog Kruševa,
Kô slavulj ptica Rječina tu pjeva,
Kućica bezbroj uz nju vidim stâti.

Oj mili moji ričinski Hrvati,
Moja vam vila rado pjesme pjeva,
Tude me prva poljubila dieva,
Tu sunce svoje vidjeh zapadati.

Kad u sviet tudji krenuti sam htio,
Mile i drage moro ostavljati,
Oj, tužan li je taj dan meni bio.

Stao sam kamen suzam' zalievati,
Jer krš taj drag je srcu mi i mio,
Riječani gdje će zadnji stan mi dati.

III

ječani gdje će zadnji stan mi dati,
Kad mog života svijeća dogori,
To jest, kad duša za vječnost dozori,
Borba života kada će prestati.

Dolino sûza, gorko li je stati
U tvojoj borbi, gdje se svijet bori:
Jedan za pravdu, drugi laž govori,
Slabijeg jači silom hoće klati.

Tako je mome rodu kroz vjekove,
Slobodu zlatnu otimala sila,
Hrvatskoj zemlji stavljala okove.

Mnoga je plačno zapjevala vila,
Jer oteše joj mir sred doli ove
I počinak sred majčinoga krila.

IV.

počinak sred majčinoga krila
Mnogom Hrvatu bijaše nesudjen,
Mnogi je pao na zemljištu tudjem,
Za tudjeg kralja naša krv se lila.

Hrvatskoj teška vremena su bila,
Sav sviet kršćanski gledo je začudjen,
Hrvata — diva vazda pod oružjem,
Koga ne satre osmanlijska sila.

Hrvatska naša otačbina draga
Mnogo je suza gorkieh prolila,
Provale braneć preko svoga praga.

Mnoga nepravda stigla ju nemila,
Na njenom tielu jošte ima traga:
Jal teške kobi — ta njezina sila.

V.

al teške kobi — ta njezina sila —
Narinuše joj tudje zapovijedi,
Slobode naše dnevno zvijezda blijedi,
Tudja nam ruka podrezala krila.

Zabrinutost nas svih je obavila,
Što takvu platu Hrvat da zavrijedi? —
Ne. Tudja j' tude pohlepa posrijedi,
Da nam se otme djedovina mila.

Sva prošlost naša listak jest krvavi,
Dušmani s kojeg ne mogu oprati,
Što su tu našom krvlju upisali.

Kad počeo sam listak taj čitati
Mnoga mi suza bistro oko zali
I pečal srca mnogo krat me shvati.

VI.

pečal srca mnogo krat me shvati,
Nad podlosti tolikom ljudskog roda,
I rekoh: Gdje je sveta nam sloboda?
I, zašto nam ju tudja ruka krati?

Jer ne mogoše u boju svladati
Titansku snagu hrvatskog naroda,
Čija se krvca ljevala kô voda —
Umjetno sad ga staše svladavati.

U njegvom domu mira mu ne dadu,
Prek' Oceana mnogom je bjegati,
Da odhrva se bijede teškom jadu.

I ja sam moro u svijet putovati,
Al tudji ljudi srca ne imadu,
Šunašce tudje ne htje me grijati.

VII.

unašce tudje ne htje me grijati,
Ne ushiti me Dunav sred svog jarka,
Ljepota tudja to je samo varka,
Pun čežnje stadoh bolno uzdisati.

Za tudje ni se mogla zagrijati
Poletne moje duše ljubav žarka,
Kao na burnom moru mala barka,
Bijah, te mišljah sad ću nasukati.

Bio sam sâm medj milijuni svijeta,
Duši mi b'jahu salomljena krila,
Najbolja druga bila mi je sjeta.

Oj domovino, oj draga, oj mila,
U krilu tvome imadem poleta,
U tudjem ropstvu tužno pjeva vila.

VIII.

U tudjem ropstvu, tužno pjeva vila,
Ko kamen mora legla mi na grudi,
A kad se drugi veselili ljudi —
Najveća tuga srce mi ovila.

Njihova pjesma gorka mi je bila,
Jer tudja riječ sreće mi ne nudi,
Ko leden mraz su tudje majke grudi,
Od nedraga se tucaj do nemila.

A nigdje majke, nigdje sestre, brata,
Svako te gleda pogledom Kaina,
Ko da ga pitaš, da ti dade zlata.

Ljuto se vara ta družba Judina,
Kad misli, da je za me zlato plata —
Pjesnika tvoga tužna j' okolina.

IX

Pjesnika tvoga tužna j' okolina,
Jer svoga roda slobodu žaluje,
I prostranom na polju tjesno mu je,
Tako je teška njegova sudbina.

Palače velje staroga Budima,
Sve to bogatstvo, što tude kraljuje,
Sve je to varka, sve to tudje mu je,
On sâmo prezir za tu raskoš ima.

Što će mu sjaj taj, što ta lažna sreća,
Kad sve to za nas davno propalo je,
A naša bijeda svakim danom veća?

Oj domovino, uzdisanje moje,
Tvog vjernog sina jest tuga najveća:
„Ej, ajmeh!“ — plače misleći da poje.

X.

„Ej ajmeh!“ — plače misleći da poje,
Tako je njime obvladala tuga,
Mnogi te mnogi već mu se naruga,
U koga srce davno zamrlo je.

Pa ljubavi ne osjeća za svoje,
Neg slavi tudje, radje j' tudji sluga,
Tudjeg se zlata hvata, ne svog pluga,
Jer misli, što se sjaji, bogato je.

„Oj varate se, moja braćo draga!“ —
On pjeva na dnu svojih ruševina, —
„Tjerajte iz svog doma tudjeg vraga.

Što će vam Dante? Što će vam Petrarca?
Imena ta su vâma pûka varka“ —
Riječanom veli: „Mante se tudjina“.

XI.

Riječanom veli: “Mante se tudjina,
Arany nije vaše majke dijete,
Tako vam sreće ove grude svete,
Koja je naša prava djedovina.

Dobra j' to majka, svakog dobrog sina,
Molitve kojeg za nju k nebu lete,
Pred Božjim tronom gori milost nijete,
Da slobodna nam bude domovina“.

Oj, to bi bilo veselje mog roda,
Hrvatstva slavnog dijelak sreće moje:
Ta sveta, zlata i mila sloboda.

Po geslu pravde: „Svakom budi svoje!“
Prestat bi moro grabež našeg ploda,
I tad bi ljepše sjalo lice tvoje.

XII.

tad bi ljepše sjalo lice tvoje,
No Danice sjaj, što naš Proslop zlati,
Nad Strijin kad se stane pomaljati
Prije neg danak bijeli svanuo je.

Uz Rječinu kad šarog cvijeća boje
U bezbroj će se nijansa prelijevati,
Kad stjenjak će se k nebu zaljetati,
Slavulji pjesme gundulisat svoje.

Leptiri kad će jarak preljetati,
Lijepotom sjati siva Golešina,
Glogovlje u njoj kad će bujno cvasti.

Kad slobodno bi šumjela Rječina,
I ja da mogu slobodno disati,
Na srcu ne bi bilo razvalina.

XIII.

a srcu ne bi bilo razvalina
Od tuge, nego hram sreće i slasti,
Svom blagodati kad bi mogla cvasti —
Hrvatska naša mila domovina.

Kastavska naša rujna ruževina
Tad imala bi mnogo više časti,
Da nas ne tlači sila tudje vlasti —
Slobodan Hrvat grlio bi sina.

Oj sladka željo, ded ne kasni doći
I uzmi narod moj u krilo svoje,
Jer sâmo tvoje trebamo pomoći.

Velebnog neba, oj vi plave boje,
Izbavite me ove ropske noći,
A radostne bi bile pjesme moje.

XIV.

radostne bi bile pjesme moje
U proljeću ko metuljići, mali,
Sa Proslopa kad budu prelijetali
Dolinu riječku kamene Mrčoje.

Riječani kada ljubiti će svoje,
Svi kad se budu Hrvatima zvali,
Hrvatstvo svoje svuda branit znali,
Što na tlu tome skoro umrlo je.

Trsatska Gospo! Daj, pomozi i Ti,
Da k nebu dignem salomljena krila,
A da ne moram uvijek suze liti.

S te pomisli već raduje se vila,
Početkom Tvome viencu konac kiti:
Moj duh je uvijek s tobom dijevo mila.

XV.

MAGISTRALE.

Moj duh je uvijek s tobom dijevo mila,
A mašta moja ne presta lutati,
Riječani gdje će zadnji stan mi dati
I počinak sred majčinoga krila.

Jal teške kobi — ta njezina sila —
I pečal srca mnogo krat me shvati,
Šunašce tudje ne htje me grijati,
U tudjem ropstvu tužno pjeva vila.

Pjesnika tvoga tužna j' okolina,
„Ej, ajmeh!“ — plače, misleći da poje,
Riječanom veli: „Mante se tudjina“.

I tad bi ljepše sjalo lice Tvoje,
Na srcu ne bi bilo razvalina,
A radostne bi bile pjesme moje.

I.

„Očetov naših imenitna dela,
Kar jih nekdanjih časov zgodba hrani..."
Dr. Fran Prešern.

Junaštvo, slavu naših pradjedova
Prošlosti nama crno slovo priča,
Kako izgibe ko od Božjeg biča
Tatarska vojska s mača Rakošova. [1.])

Ostatak htjede preći kod Grohova
Rječinu rijeku, al ne bje mostića, [2.])
Jer Grohovci ga pomoću Valića
Sažgaše, da se ne sagradi s nova.

Kralj bio spašen, a hrabri Hrvati
Divljeg u vodu natjerali gosta,
Što strah bijaše kršćanskog ognjišta.

Nijedan Mongol živ se ne povrati,
Na hiljade ih na Grobniku osta,
A danas sveta su nam ta Grobišta. [3]).

II.

Hrvatske zemlje sveta gruda ova,
Što hrvatskom je od iskona zvali,
Širine njene svaki pedalj mali
Grobovi jesu naših pradjedova.

Kad koracamo preko tih grobova,
Milo nam čuvstvo u srce provali,
A našu dušu već su uzbibali
Ponosa, slave milijuni snova.

Tu pobjediše Hrvati Mletčana,
Tu unistiše Mongole-Tatare,
Tu pade glava silnog Batu-Kana.

Odtalen ode Napoleon Care,
Za tudjina jer tude ne bje stana,
Gomile tu su naše slave stare.

III.

Grobovi sveti, oj vi svete kosti,
Što počivate pod našim nogama,
Da li je teško podnositi vama
Nasilje, zulum tudjinske pakosti?

Praoci slavni, vašom ste hrabrosti
Tu svetu grudu obranili nama,
Oj slava, slava, stoput slava vama,
Jer niste hljeli tudjinske milosti.

A danas? Jao.... Što to s nama biva,
S tudjinstva nekog brat kleveće brata
Te dušmanu se za ledja sakriva?

Oba su hrabra, oba su Hrvata,
Ah, sâmo kleta nesloga je kriva,
Da tudjin drži ključ od naših vrata.

IV.

Povjest nas uči hrvatske prošlosti,
Da su na Rijeci živjeli Senjani, [4.]
Pred kojima su bježali Mletčani [5.]
Drščuć od straha s uskočke hrabrosti.

Tu mnogo puta bje batina dosti,
Kad navališe ljuti Otomani,
Tu skakahu u Kvarner kao pjani;
Ostavivši tu svoje trudne kosti.

Stotinu puta Mlečić tu navali,
Iz zasjede ga posla Signoria,
Da otme Rijeku za morsku kraljicu.

Hiljadu mrtvih pusti na obali,
Mnogu uništi riečku porodicu, [6.]
A tad pobježe prekomorska zmija.

V.

Zamišljen sjedim povrh Čičibera,
A oka zor mi sve do mora pada
Tam, gdje bijaše hrvatska Palada [1])
Na divnom žalu hrvatskog Kvarnera.

Tude je danas tudjinska riviera
Stotinu jada, što Hrvatu zada,
Al još ga nije ostavila nada,
Jer se odreko nije svog bisera.

Hrvatska zemlja bila bi bez Rijeke,
Kô sivi soko bez desnoga krila,
Stog Hrvat mora svladat sve zapreke,

Jer to je njegva djedovina mila
Od pamtivijeka, i bit će navijeke —
Hrvatska samo, košto je i bila!

Rodnom Kraju.

I.

Oj Grohovo, oj kamenita krši,
Gdje dom se dizô mojih pradjedova,
U tebi danas goli kamen strši
Mirina pustih — leglo noćnih sova.

Nad tobom Proslop izbočio prsi,
Ko da te štiti od burnih vihrova,
A s druge strane Čičibera vrsi
Baš štitom su ti od silnih gromova.

To tvoje vrblje i golo kamenje
Uz vječnu pjesmu Rječine mi rieke
Sad sjeća mene jur već prošlih časa.

Tad čini mi se, ko da slušam pjenje,
Gdje bezbroj milih slavulja se glasa.
Oj, te bi glase slušao na vijeke!

II.

Ja prodjoh svijetom od Soče do Tise,
Al nigdje para tebi, selo moje;
Sve što sam mnio, tužna miso mi se
Viek povraćala do obale tvoje.

Na obali toj sustavila bi se,
Gdje Rječina ti krasnu pjesmu poje,
Kraj razvalina, gdjeno porodi se
Taj gorki spomen na djedove moje.

Tu ničn misli kô iskre goruće,
U grudima mi kao vatra gori,
I rukom hvatam za srce dršćuće.

Na tvome krilu potočić žubori,
Od milja dršće drač i tanko pruće,
Gdje pradjedova srušili se dvori....

Neumrlim hrvatskim mučenicima.

Što mi diraš dušu, vilo zaplakana?
Zašt ne pustiš mrtve mirno počivati?
Što me siliš plakat, kad stane pjevati
Moja duša rajskim svjetlom obasjana?

Čemu žalost, suze sred veselih dana,
Kad slobode sunce sjaji nam pred vrati?
— Moj pjesniče ludi, gdje su ti Hrvati
Osvetili krvcu palih velikana?

Dviestatriest ljetâ osam jošte više,
Da su pale glave Zrinskog, Frankopana,
A Hrvatska ni sad slobodno ne diše,

Nego sirotica svaki dan je veća,
A nit' će joj sinut sunce boljih dana,
Od tudjina dok će zavisit joj sreća!

Na grobu Mire Babića.

Dan je sjetan! Gusti snijeg prši,
Siva magla na brdašca sjela;
Oko mene križ do križa strši —
Svu mi dušu sjeta obuzela.

Ledni tielom prolaze mi srsi,
Na Tvom grobu stojim nujna čela,
Mislim: „Moje raspuć će se prsi —
S tuge svisnut Domovina ciela".

Domovina, ah! — kol' sladko ime —
To bijaše Tebi za života!
Ti si svud se ponosio njime.

Ti za njega sve bi bio dao,
A Hrvatska i sad je sirota,
Za koju si Ti i stradat znao!

Prigodom smrti J. J. Strossmayera.

(† 8. IV. 1905.)

Hrvatska se opet u crninu zavi,
Tužna djeca njena liju vrele suze,
Jer joj Velikana smrt sa svieta uze,
Što prosvjete angjô bio jeste pravi.

„Sve žrtvovat vjeri i naroda slavi!"
Njeg'vo geslo b'jaše sred zemaljske uze,
Nebrojeno blago njeg've ruke pruže
Za prosvjetu roda, koj' trud njegov slavi.

Sva Hrvatska listom u plaču se guši,
Dolinom i brdom jedan klik se ori,
Koga preko gora čuješ i prek voda:

„Pokoj vječni veljoj mecenovoj duši!
Bog joj bio dobar u nebeskih dvori!
Slava Velikanu hrvatskog naroda!"

ISTRI.

Na krilo tvoje, divna mučenice,
Svoj pozdrav šalje ushićena vila,
U veselju dok pjeva seja mila,
Uz pjesmu roneć suze radosnice.

Veseli se, što tudjinske bujice
Već ne će tebi nauditi sila,
Pred hrabrom vojskom zidara Ćirila
I Metoda, gle, „Lega“ pada nice.

Da, vječna pravda „Legi“ smrt dosudi
Čim takvu vojsku za branik ti dade,
Što sviest će čuvat djeci ti u grudi.

Stog se veseli moja vila sade,
Jer zna, da ova tvoja zemlja mila,
Hrvatska bit će košto je i bila.

Na obali Grohova.

I.

Grohovo moje rodno selo milo,
Kakvom te srećom i raskoši gledam,
Misleć na ono doba, što je bilo,
Kad sreće jošte nisam bio žedan;

Kad šve mi se je sretno pričinilo:
Velikaš, plemić, a i prosjak biedan;
A tu mi sreću ugrabiše, vilo,
Jer sudba htjede, da je nisam vriedan.

I ja se borah svojom kobi kletom,
Sa grude ove štono me odniela,
Da tražim više sreće tudjim svijetom,

Odavle djeva krasna, lica bijela
Odpratila me na put ružin-cvijetom.
Tu osta srce, osta duša cijela!

II.

Vratih se kući i nije mi žao,
Jer čekala je moja me sanjarka,
Ljubavi vjerne ruku sam joj dao,
Srećom zaplovi mog života barka.

Bogastva s njome svijet mi nije dao,
Jer ljubav tražila je ljubav žarka,
Stog svaki cielov, što je s usna pao
Bio je iskren — nije bila varka.

Al još bje nešto, što mi sreću smuti!
Po došljaci su, domovino, tvoji,
Što bi te htjeli složno raztrgnuti;

I ono, što je vazda tvoje bilo,
Dušmanin kleti vreba da osvoji:
To more čarno svim Hrvatom milo!

III.

Svejedno bijah soko lakih krila
I moje tuge nitko ne zamjeti,
Jer moja bi se uzvinula vila
Do neba tamo nad strmne vrleti.

I u toj sreći, domovino mila,
Nikako jošte ne bih htio mrieti,
Jer vazda mi je prva želja bila:
Slobodnu, sretnu prije te vidjeti.

Sloboda tvoja mom će rodnom kraju
Budućnost bolju i sreću donieti!
Sinut će sunce u svem svojem sjaju.

Ogrijat ćete, oj Grohovo moje,
I tvoje, Rieko, kamene vrleti,
Gdje moja vila nujne pjesme poje!

RODITELJSKA SREĆA.

Djeco moja, andjelići mali
Vi pravi raj ste roditeljske sreće,
Vi ste ljubavi roditeljskoj cvieće,
Što su ga ljudi vazda srećom zvali

Svi ljudi njim' se ponosit su znali,
Jer od te sreće svijet nema veće,
Ni kralji od nje veće imat neće,
Jer bez potomstva mnogi već su pali.

I ja procvalu vidim sreću svoju,
Što nigda više povehnuti neće
Na svijetu tome do smrtnoga časa.

Pjesme mi sreće andjeli već poju;
Marice moja, to su djeca naša,
Na vrhuncu sam roditeljske sreće!

Kad mišljah umrieti.

Moji su dnevi eto odbrojeni,
Mog žica već si uništena nado,
Sada, kad toli živio bi rado
Sad, ajmeh smrti, što dolaziš k meni?

Zar neznaš, da sam vjeru dao ženi,
Da samo za nju živjeti ću rado?
A ti ćeš sgazit njeno srce mlado,
Jer već presjecaš nit života meni.

Druge ti neću spominjati boli,
Neg dječicu ti još spominjem svoju,
Što tužni pitati će za svog tatu.

S te tužne pjesme znoj me smrtan proli!
O Bože, Ti bar štiti djecu moju:
Milog mi Zvonka, Belizara, Zlatu!

POVJESTICE.

Dragica Belinićka.

Na obali Rijeke grada bijela,
Gdje Rječina s Kvarnerom se ljubi,
Gdje se zadnji njezin jecaj gubi —
Primorkinja vila danas sjela
Te o Dragi Belinićki poje,
Što je ime proslavila svoje.

Vila pjeva .... stante, pa slušajte:
„Devetnajstog početkom stoljeća,
Kad Evropi strava bje najveća —
Napoleon silni Bonaparte,
Koj' sve zemlje moćne Ilirije
U državni jedan vienac svije,

Prije neg ga svlada sila ruska,
I Riekom je bijelom gospodovô;
Da j' na riječkom tornju, priča slovo —
Vijala se zastava francuska,
A i danas rijese kugle ine
Francuskog topa riječke zidine.

Jednog dana došli gosti novi,
Ogledati žal hrvatskog mora:
Silni Englez s ljutog ljubomora
S mnogobrojnim brodovljem doplovi,
Te u riječkoj pomoli se luci,
Noseć Rijeci smrtni sud u ruci.

Jal zavidni kad nadmaši mjeru,
Stade gruvat vatru iz topova,
Dok se j' Frâncuz tad latio lova
Jalovoga s Rusom na sjeveru.
Sad će Rijeka slabašna i plaha
Past u šake Englezom od straha.

Tad u gradu nasta trepet, strava,
Jer se j' vojska na kraj iskrcala,
A na tornju već je lepršala
Admirala englezkog zastava;
Već plamtjahu vatrom sve brodice —
Trgovačke riječke mornarice.

Admiral Hosth strogo komandira,
Da se vatru svud podmetnut ima,
Da se istom smrću sudi svima,
Pa i ocem svetog manastira.
Poglavice, crkve, svećenici
Na vješalih mrijet će svikolici.

Stade narod, da iz grada seli,
Uza nj vjerna kćerka Belinićka.
U naručju noseć malog sinka,
Koga voli više neg svijet cijeli — — —
Gle, al putem na jednom poposta . . .
Opazila j' admirala Hostha!

Čudna sila prostruji joj tijelom, . . .
Potrese joj dušom iz dubine . . .
Novom snagom oko joj zasine — — —
K admiralu zaputi se smijelo! —
Kad je spazi . . . pogled njen ga dirnô,
A još više, što mu reče mirno:

— Ti si došô silni gospodine,
Da zatomiš žedju zemlje svoje,
Dokle premac stare slave tvoje
Na poljanah ruskih sada gine.
Tvoju zemlju ljut ljubomor žeže,
Pa nepravom i za tudjim seže!

Svi se za grad ovaj nateže te,
Kao vrabci za mrvicu hljeba,
A onome, kôm je dât od neba —
Mir mu sveti u njem vijek trujete.
Osveti se, Hosthe, za riječ pravu,
Pa za drskost odsjeci mi glavu!

Ovo čedo ostat će bez krova
I bez oca i bez mile majke,
Himbenost će kleta ljudske varke,
Da mu otme gnijezdo pradjedova!
Tol' nevino i već tvoja zloba —
Baciti će živo na dno groba.

Al' gle, tamo sa brežuljka gori,
Trsatska te Majka Božja gleda
I pohlepi tvojoj kletoj ne da,
Da grad ovaj sa zemlje obori!
Jer od Boga tebi dano nije,
Da uništiš, što mi j' najmilije!

Hosth se prenu na te smjele riječi,
Pa tad vojsci mahom zapovijeda,
Da paliti Rijeke više ne da,
Jer to pravda svemoguća priječi.
„Na brodove!" — ori na sve strane,
Da čim prije iz Rijeke nestane.

Tako spasi Rijeku od propasti —
Junakinja Belinićka Draga,
I potjera sa hrvatskog praga
Albijona — silnika u vlasti.
Hrvatsko je proslavila ime
Najsjajnije u povjesti time".

* * *

Stade vila . . . pjesme joj je dosti
U tom kraju, gdje tudj pravdu kroji! —
Gdje ste slavni pradjedovi moji?
Tudjinski vas zamjeniše gosti!
Nema više Belinićka Draga,
Da tjeraju s Rieke tudjeg vraga,
Jer tudjinci danas na tlu tome —
Pravdu kroje rodu hrvatskome!!

Josip Bunjevac na Rijeci.[11]

(31. kolovoza 1848. godine).

I.

Miso misli Jelačiću bane,
Kako da se osveti Magjaru,
Što Hrvatsku tlači na sve strane,
Smjelo gazeć njenu slavu staru.
Misli bane.... suza mu u oku
Znači tugu duše preduboku.

Misli junak i izmisli slavno,
S tog mu licem sinu sreća tija;
Krenuti će u Primorje ravno,
Da potjera grofa Erdödy-ja,
Što na Rijeci hrvatskoj sad vlada,
Ko guverner magjarskoga grada.

Tad pozove Bunjevca Josipa,
Zagreb — grada slavnog podžupana,
Preda nj bane zapovijedi sipa:
„Ajde, Joso, put primorskih strana,
Te sakupi primorskih junaka,
I Rječinu prijedji kraj Sušaka,

Pa zauzmi Rijeku .... al bez krvi!
Ako pak bi opro ti se goso,
Tad sa mačem u ruci ga smrvi,
Da ne dira više u naš poso,
Rijeka više ne smije da bude
Otrgana od hrvatske grude!"

II.

Slavlje slavi Bunjevac župane
U Primorju, a u Bakru gradu,
Listom narod uz njega pristane,
Svud mu sprema narodnu paradu;
Sve mu kliče: „Živio nam bane,
Što te posla u te naše strane!

S tobom ćemo svuda... ti nas vodi!"
Ori Bakrom, da more odmijeva,
A o bajnoj i zlatnoj slobodi,
Na obali morskoj vila pjeva:
„Oj slobodo, meto vila bijelih
I poleta uzvišenih, smjelih!"

Nojca pala od neba do tala,
A u Bakru sve veselo, živo,
Sva se momčad na okup sabrala,
Da prevali ono brdo sivo,
Okrunjeno sa golim kamenjem,
Okićeno vilovitim stijenjem.

Tad se u noć četa gubit stade,
Na čelu joj Joso podžupane;
Pa da jutrom već ostvari nade,
Što ih goji Jelačiću bane.
Žurno junak, žurno četa kroči,
Sve dok sunce svanu na istoči.

III.

Kada usta sunce na istoku
I pozlati tjeme Učkoj gori,
Na Sušaku, Rijeci na vidiku,
Četa vrla časak se odmori ....
Pa poslušav zapovijedi vodje
Hrabro zatim prema Rijeci podje.

Silna žurba po Školjiću vlada,
Sve se narod oko mosta jati,
Sve bi rado pogledalo sada,
Gdje Rječinu prelaze Hrvati.
Svak nagadja, što li će sve biti,
Kad ta četa na Rijeku dohiti.

Hrabro idu hrvatski junaci,
Još hrabrije glede oko sebe,
Ko oblaci prate ih barjaci.
A Magjara u dnu duše zebe,
Jer će morat bježat preko Drave,
Il još gore — ostati bez glave.

Kad je četa preko Rova prešla,
Posred riječkog Korsa se ustavi:
Naokolo brda se potresla,
Kada gromko zastavu pozdravi,
Što sa tornja pod nebo se vinu,
Kad magjarsku Hrvat dolje skinu.

„Bog nam živi Jelačića bana!"
Ori Korzom iz hiljadu grla,
A slobodnim suncem obasjana
Zapjevala Primorkinja vrla:
„Oj slobodo, premila i zlata,
Sinula si i pred naša vrata!"

IV.

K guverneru ode vodja ljuti,
Te mu u brk gromkim glasom veli:
„Ajde grofe, kući se zaputi,
Odmah mi se preko Drave seli.
Tu sutrašnjeg ne smiješ čekat dana,
To j' zapovijed hrvatskoga bana!

Svemu svijetu odavna je znano,
Da nam more htjeli otet biste,
A ne znate niti da je slano,
Jer vi toga okusili niste.
S tog vam velim: „Smješni ste i norci,
Kad mislite postati pomorci!"

Ajde jadrit po Blatnom jezere,
To ni slano, to je more vaše,
A da Hrvat morem slavu bere,
Od vajkada širom svijeta zna se!"
Grof se snebi.... od straha problijedi,
Zatim ode guverner Erdödy.

Slavlju ne bi ni kraja ni konca,
Ori pjesma obalom Kvarnera,
Od Školjića čuješ je do Dolca:
„Rijeka nema tudjeg guvernera!
Ne treba ga, valjda ćemo znati
Sami svojom mukom upravljati!"

* * *

Prošla ljeta, tudjinac se vrati,
Udomi se na hrvatskoj grudi,
Sa Kvarnera stade vila zvati:
„Ustaj rode, više rob ne budi,
Ustaj dive, brani more svoje,
Da tudjinci ti ga ne prisvoje!"

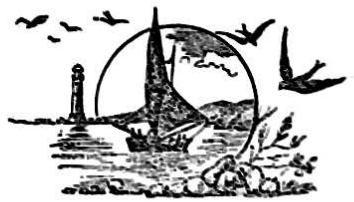

MLEČANI NA RIJECI.

(2. X. 1509).

Oj Lubanju, [13]) visoka brdino!
Je l' istina, što Rječina poje,
Da ljepote ne ima do tvoje,
Na okolo koja no te resi.
Ni ti, sunce, pozlatilo nijesi
Ljudskom oku ljepšega prizora,
Nego što se sa Lubanja ote —
Niz doline do sinjega mora,
Gdje kraljuje kraljica divote —
Nad Kvarnerom gorda Učka-gora!
Uz obale bijele se gradovi
Krug Kvarnera kao galebovi,
A grad Rijeka najviše se bijeli,
Rek' bi, da su labudovi sjeli
Na počinak, da se tu odmore,
Pošto sinje preletješe more,
Koje nije dalo počinuti.
Na oko se pasom opasao
I bedemom tvrdim utvrdio,
Koji no ga štiti od navale,
Od navale nasilnih Mlečana,

Iz busije, koji udaraju,
I koji već često navališe,
Do tri puta već ga osvojiše,
Te do crkve u njem orobiše.
Još se nešto na Kvarneru bijeli,
Rek' bi, da su bijeli čadorovi,
Il, da snijeg sinjim morem plovi;
Il na moru bijele se krda —
Spustivši se u ravninu s brda
Kao sniježno bijeli labudovi.
Nije snijeg, nisu čadorovi,
Nisu krda, nisu labudovi,
Neg su ono mletačke galije,
Što su sinoć došle s Venecije.
Mletački ih vojevoda vodi,
U kvarnerske strane on zabrodi,
Da osveti krvcu prolivenu.
Galijam se kô snijeg jedra bijele,
Što no su ih netom razapele,
Od Omišlja k Rijeci da zaplove,
Gdje su noćas nojcu prenoćile,
Da od teškog puta se odmore.
Nije tome pô godine dana,
Da se Rijeka izbavi Mlečana.
Uskočka je vojska oslobodi,
Kojom Mihić Ante zapovijeda.
Njegovo je ime proslavljeno
Od ćesara Maksimilijana,
Koji ga je sjajno nagradio,

Na čelo ga vojsci postavio,
Jer Mlečane bješe porazio
I grad Rijeku od njih izbavio.
Spominje ga Krbava i Lika,
Prošlost grada Trsata, Grobnika,
Jer je Mihić tude vojevao,
Mnogo jada dušmanu zadao.
I Mlečić ga dobro pozna kleti,
Nema mira, dok mu s' ne osveti!

II.

Još ne bješe svoje jarko lice
Nad Hreljinom pomolilo sunce,
Nit si prve vidio mu zrake,
Na tjemenu gorde Učke gore,
Jer je danas pozlatiti ne će.
Crna tama njemu ne da blizu,
Crna tama, što Kvarnerom vlada.
Od crnog se dima ništ' ne vidi,
Osim bljeska mletačkih lumbardâ
I plamena, kojim Rijeka gori.
Tek se čuje prasak i gruvanje,
Kojim ruše mletački topovi
Tvrdi bedem Rijeke bijelog grada.
Dvadeset je galija na broju,
Što gruvaju na grad bez prestanka,
Vojvoda je Angjò Trevisani,
Mlijetački silni admirale,

Kojemu je slavna republika
Rekla, da je slava joj i dika.
Kad Trevisan razumio bješe,
Da se njemu Rijeka ne predaje —
Sve galije na okup sazvao,
Pa je svojoj vojsci besjedio:
„Djeco moja, sivi sokolovi,
Hrabra moja na okupu vojsko!
Poslala nas slavna Signoria
I kraljica mora Venecija,
Da Uskoke ove ukrotimo,
Što u ovom nalaze se gnijezdu!
Da taljansku petouglu zvijezdu
Na kašteo riječki postavimo,
Nek njezina ondje sjaji slava
I kraljuje moć mletačkog lava!
Da zadamo smrt divljim barbarom,
Što s' mletačkim titraju se lavom,
Svetog Marka rugaju se lavu
I njegovu ismjehuju slavu
Gusareći po mletačkom moru,
Ne štedeći mletačkih galija;
Iz zasjede na njih udaraju,
Naše glave na kolac natiču.
Hrabra vojsko! Rijeka mora pasti!
Sutra već će bit u našoj vlasti,
Ili se ja ne zvaò Trevisani,
Ne pade li, dok se ne razdani!
Lako ćemo Bakar osvojiti,

Kada Rijeka nam u šake pade.
Sutra prije no sunce zapade
K Senju ćemo morem zabroditi.
Past će Bakar i Senj s njime pasti,
Kada Rijeka nam bude u vlasti!"

Kad Trevisani riječ dousti,
Kvarnerom silan krik se spusti!
Neopisiva nasta vika:
„Evviva santa republika
E morte, morte ai barbari!"

Tad galije bojne razredio,
U bojne ih namjesti redove;
Pobočnike svoje k sebi zove
„Vatru, vatru!" — njima besjedio!
Ko gromovi riknuše topovi,
Planu vatra na stotinu strana,
Noć se stvori od bijeloga dana,
Plač se čuje s krvavijeh rana!
Bolan jauk Kvarnerom se ori,
Na stotine voštanica gori,
Pred oltarom Svetog Spasitelja,
A u crkvi svetijeh Patrona:
Svetog Vida i Svetog Modešta.
Al galije bojne ne uzmiču,
Neg se bliže k zidinam primiču!
„Naprijed, naprijed!" — viče admirale,
Kao bijesni Galjoti [14]) navale,

Da zidine sa zemlje obale.
Puče puška prek' gradskih zidinā
Sretna ju je ruka odapela,
Admiral je rana dopanuo,
Tad još većim gnjevom je planuo.
„Juriš na kraj!" — hrapav glas mu zbori,
Svojoj vojsci odahnuti ne da,
Na pô mrtav, al još zapovijeda:
„Do temelja, da se grad razori!"
Zidine su gradske porušene,
I posljednja već kuća izgori,
A gradjanin jest posljednji mrtav,
Što j' kod mora branio zidine,
A biegom se ne htjede poslužit.
Al s' kaštela kao grom se ori
Glas na odpor junačkih Uskoka!
Malena je ta junačka vojska,
Dvije stotine jedva brojem broji,
Al junačka tude srca biju —
Ne plaše se gledat krvcu čiju!
Nit smrt svoju gledati se boje,
Jer tu oni brane samo svoje.

Kad je glasnik svome admiralu
Skoro mrtvom istinu javio:
Da se kaštel njemu ne predaje,
Neg prkoseć jade mu zadaje —
Admirala j' mrtni znoj prolio,
Pa je tužno vojsci besjedio:

„Moje već je sunce na zapadu,
Od taneta peče, rana reže!
Na grudima ne daleko srca
Ja već čujem, da prestaje krvca
Kolati mi po žilah životom,
S ovim svietom što me jošte veže.
Ali prije neg zakloplim oči,
Na kaštelu mora da zatrepti —
Znak mletački na njem Marko Sveti
I svi listom poginut Uskoci,
Koji no se u njem još nalaze.
Mihića mi živa uhvatite,
Da još vidim prije neg izdahnem
Kletog vodju kletijeh Uskoka,
Što mi mirno umrijeti ne dadu;
Da g' usmrtim prije svoje smrti!
— Juriš momci!" — admiral prozbori,
Pet hiljada Galjota navali
Pod zidine tvrdoga kaštela,
Dâ sa crne zemlje ga obori!
Nasta klanje — smrtno naricanje,
Bolan jauk ranjenih junaka,
U grob crni prije će i radje.
Kad Mlečani opet razumješe,
Da se ni sad kaštel ne predaje,
Teške vuku topove s galijâ
Te iz bliza nasta na nj gruvanje —
Bijući ga nigda ne prestaju!
Kad je Mihić Ante uvidio,

Da kaštela obraniti ne će,
Jer navala ne prestaje divlja
Nego jošte sve strašnijom biva —
A od cara hrabrije i veće,
Da pomoći sada dobit ne će,
Jer i Nijemac poznata je lija,
Koja smrti uskočkoj se smija —
Tad je svojim Mihić govorio:
„Poslušajte, sokolovi sivi,
Vi junački bezsmrtnici, divi,
Koji još ste ôvdje sa mnom živi:
Prije no će zapjevati pijetli,
Navještajuć božji danak svjetli, —
Past će kaštel, past će naše glave,
U mletačko ždrijelo gladno lažne slave!
Al još je vrijeme prije naše smrti,
Dušmana mnogo prije ćemo strti!
Iz tvrdje ćemo provalit u noć,
I možda koji spasit će se moć,
Da priča svijetu, gdje je negda bila [15])
Rijeka, grad bijeli kô labudja krila!
Da priča, kako Mlečić ga izgori,
Crkve u njemu sa zemlje obori!
Kak' svete stvari bješe zapalio,
A što se dalo, sve je orobio! [16])
Nit' knjige pusti zakon svetog posta,
U vatru baci ništa da ne osta,
Jer Signorie tako htjede slava,
Da Rijeka sluša mletačkoga lava,

Al Rijeka ne htje, da mu se pokori
U ruševine za to je pretvori!
Mi Uskoci, da carsko jesmo roblje,
Pa zato živi moramo na groblje.
Mi, braćo, hrabro svoje smo branili,
Al moradosmo podleć' većoj sili,
Jer pomoć nije došla nam zarana,
Od Nijemca cara Maksimilijana!
A sada, braćo, sa mnom u smrt svaki,
Nek' vidi Mlečić kaki smo junaki;
Nek' Mlečić vidi, neka pripovijeda,
U oči smrti kako Uskok gleda!"
Kad Mihićeva riječ svrši vrla,
Kô jedan glas se ote iz sto grla:
„U smrt za ime uskočkoga roda,
Od kojeg' jošte ostat će poroda!
Ne, svi ne ćemo danas past za cara,
Jer tko da brani naša prava stara?
U smrt za roda uskočkoga slavu,
S koje rebro puca mletačkome lavu!
Potomstvo naše osvetit će glave,
Jer branili smo kuće mili prag;
Tudjincu Nijemcu ne želimo slave:
Nijemac — Mlečić isti nam je vrag!"

Mala četa jedva sto junaka
Kao bijesna u noć tad provali
Na trideset puta veću silu,
Da pogine za slobodu milu!

Al će mnoga zaplakati majka,
Dok izgine sto takvih junaka,
Jer uskoćka ruka kuda sijeće:
Glava pada, k zemlji noga kleče.
Nasta klanje — za život hrvanje,
Tu udara jedan na trideset;
Jedan Uskok petoricu ubî
Prije neg mu pade rusa glava.
Ali tko će sili odoliti?
Tko tolikog dušmana izsjeći,
Koj' trideset puta više broji,
Nego onaj, što mu protu stoji?
Klonû hrabra Mihićeva četa,
A on smrtnih ranâ dopanuo,
Od kojih je dušu izdahnuo,
Prije neg je bijeli dan svanuo.
Tu Mlečani uhvatili bjahu
Četrdeset hrabrijeh Uskoka,
Jer od tuge klonula im ruka,
Kada im je vodja poginuo.
U verige sputaše ih teške,
Da ih muče, dok im srce puče.
Tad vojvode prebrojiše vojsku,
Al je svakom smjesta da poludi,
Jer je polak izginulo ljudi;
Polovica vojske ima manje,
Nego prije, što no nasta klanje.
Krvnik Mlečić kano zvijer planuo
Sada, pak se krvavo osveti;

Na komade dao je sasjeći
Okovanih štrdeset Uskoka,
Što ih žive uhvatio bješe.
Svojoj vojsci zapovijedi daje,
Da sve sažge, što se jošte dade;
Da orobi sve, što još se može,
Pa razori u crkvam' oltare
I sve, što još razoreno nije,
Nek istinska svijetom krene priča;
„Pade Rijeka od mletačkog biča!“ [17])

III.

Svanû zora ljepša no ikada,
Sinû sunce svojim milim sjajem,
Ali tužno zrake spušta krajem,
Jer Kvarnera pozlatilo nije!
Crn se po njem dim do neba vije,
Kojim su se oko naokolo
Svi bregovi riječki okitili,
Da osvane još tužniji danak,
Nego što je jučer osvanuo!
Jer u gradu žive duše nema,
A mrtvaci leže na stotine,
Cio grad je razoren posvema,
Danas kup je gole ruševine.
Oko mora mnógo mrtvih ima
Od kraj do kraj gradskijeh zidina,
Gdje navala ponajžešća biše —

Prije nego u grad provališe —
Krvi žedni divlji Galijoti,
Koji mnogo nejake dječice
U mletačko robstvo odvedoše,
Majke, koje djecu branijahu,
Pogubiše ovi krvoloci.
I Rječina krvava se toči
Do obale morske, gdje se slijeva,
U to more mutno i krvavo,
Nad kojim je jauk odmijevao;
Kod koga se prizor odigrao —
Krvav prizor strašne prošle noći,
Kad padoše od mletačke ruke:
Starci, mladci, žene i djevojke,
Što stadoše na obranu grada,
Kog nesreća snadje iznenada.
Malo koji bijegom se spasao
Od očite i pregrozne smrti,
Jer je navlaš došo Mletčić kleti,
Prolivenu krvcu da osveti,
A prkostnu Rijeku da će strti.
Mletačka je tude krvca tekla,
A za slavu Markovoga lava —
Na stotine tude pade glava,
Što uskočka ruka ih odsjekla.

IV.

Milo klinca zvonce kod Kruševa
Vjerne duše kô na okup zove,

Tužno dolom glas mu se razlijeva —
Niz gudure kamenite ove
Zvonce malo Svete Katarine [11])
Rek' bi svijetu opijelo pjeva,
Jer se tužan glas mu krajem ori,
Kò da ljudski rod se dušom bori;
A to zvonce na taj put ga prati
I za vječnost ko da ga pripravlja!
Njegov glas se kao s neba javlja,
Da utješi ono malo ljudi,
Što ih jošte osta na životu,
A koji se bijegom spasiše
Od strašnoga pokolja na Rijeci,
Što ga Mletčić počinio bješe.
Zvonce zvoni, pobožno romoni,
A u slavu Boga velikoga,
Jer je Mletčić kleti odplovio,
Kad je bogat plijen sakupio,
Orobivši crkve i oltare.
Odnio je Mihićevu glavu,
Da je dade duždu mletačkomu,
U zamjenu za vojvodu silnog —
Trevisani slâvnog admirala,
Što j' u boju slavno poginuo.
Galijam' je jedra otvorio,
Ruševine riječke ostavio,
Niz to sinje more zabrodio!
No ne plovi k bijelome Bakru,
Niti jedri ka kamenom Senju,

Nego ravno ka onom Mletaku,
Gdje robovi na hiljade stenju!
Jadne žrtve svoje strašne kobi,
Što dovela ih u mletačke „Piombe", [12])
Gdje će prije život im satrti:
Glad i žedja predhodnici smrti.

Grade Rijeko, najmilije ime,
Što sam igda u životu čuo!
Grade Rijeko, ponose najveći,
Štono sam ga imo u životu!
Grade Rijeko, Primorja biseru!
Grade Rijeko, ah da mogu reći
Jednom riječi svu tvoju krasotu!
Grade Rijeko, alem-kame sjajni,
Ded mi reci prave ti matere, —
Jer ti tudja smrtnu postelj stere —
Sa Hrvatskom, reci, što te dijeli?
Grade Rijeko, spominjanje milo!
Grade Rijeko, koljevke mi krilo!
Nikad nisam ustao iz loga,
Nikad jošte nisam lego spati,
Da te nisam stao spominjati
I za tvoju sreću molit Boga,
Hvaleći mu na veljoj milosti,
Što se mojim milim zavičajem,
Sve ljepote medj sobom natječu:
Jedna hoće da prestiže drugu,

Domovinu svaka da okiti,
Kô sestrice nevjesticu seju,
Kad je majka daje za junaka!
Rodna grudo, dijete ti se divi,
Ushićeno s tvojijeh lijepota!
Tvoje more, uresom je tebi,
Tvoja vrela, to su biser-suze,
Za hrvatskom što plaču slobodom,
Izvirući iz sinjeg kamena!
Divno ih je Hrvat okitio,
Najdivnije što je igda mogô,
Nazvavši ih hrvatskim imenom.
Oj Frčalo studenice vodo,
Studenija j' tvoja oj Vrbice!
Najprvu mi ugasila žedju
Roditeljka s tobom, oj Vranice!
Koji jošte okusio nije
Na izvoru Markove vodice,
Taj ne shvaća, što su sûze-voda,
Što je ropstvo hrvatskog naroda!
Zavičaju, najmilije ime,
Lijepo si se negda okitio!
Nije èudo, da se Arpadovci
I Taljanci za tobom otimlju,
Da te otmu onomu narodu,
Božjom pravdom kojemu pripadaš!
Tvoja brda i tvoje dôline,
Još takove ne vidjeh miline;
Na daleko ne ima im para,

Od istoka tražeć do zapada!
Pred vrati ti more noge pere,
Uspavanku Rječina ti šumi,
Rek' bi pjeva pjesmu o slobodi,
Bez koje nam ni na zemlji sreće.
Bez slobode robovi smo tudji,
Bez slobode nikud ne možemo!
Bez slobode nismo svoji ljudi,
Nit' se naprijed maknuti smijemo!
Oj slobodo, misli svakidanja,
Nema onog, koj' ti se ne klanja!
Nema onog, koji te ne ljubi,
I za sebe, koji te ne snubi!
Proklet bio, tko te ugrabio
Hrvatskomu rodu i imenu!
Oj slobodo, kad ćeš na vidiku
Pomolit' se domovine moje?
Kad će Hrvat na svome brâniku
Branit krunu otačbine svoje?
Susjedi te naši rado ištu,
Oj slobodo, ali sâmo za se,
Jer te isti na našem ognjištu
Gaze — i sve s tobom, štô je naše!
Teško j' djeci kod tudje matere
I narodu pod tudjim gospodstvom,
Tudja majka tvrdu postelj stere,
Tudja ljubav ne može bit' bratska,
Jer te ona uništiti žudi,
S tvojijem se ponoseći robstvom!

Jao, majko, i to da su ljudi?!
Oj Proslope, ne tresi se s tuge,
Čičibere, s boli se ne ruši,
Moj Lubanju, nemoj mijenjat lice,
Jer i meni bolno je pri duši!
Danas nema već mletačke sile,
Danas nema nasilnog Atile,
Rijeko, nit' će navalit Tatari!
Nit Kvarnerom mornarica plovi
Trevisani admirala sila,
Da te sruši, da te s zemljom sravna.
To je bilo, pa prošlo odavna,
O tom danas pjeva sámo vila.
Al je nešto, što te jače bije,
Nego negda mletački topovi,
Što se tobom vere poput zmije,
Lik tudjinstva dajući ti novi,
Što te onom sitnom niti veže,
Al se teže od gvozdene kida,
A moćnije sapinje i steže,
Neg najveće rumenilo stida!
Rijeko, to je — renegatsvo tvoje!
Rodni grade, najmilije ime,
U budućnost bolju gledam tvoju,
A rado bih makar i u boju
Za te pao — i sve žrtvovao,
Jer bez tvoje, domovino, sreće,
Tvoju djecu sunce grijat ne će!

— EPILOG. —

Na hiljade došljaka primi
Hrvatska u krilo — dobra mati,
Sad svaki od njih ljubav hini,
Te sinovsku joj vjernost krati!
U tvoje krilo, Rijeko bijela,
Nahrupilo ih sa svih strana,
Uz druge sudba je donijela —
Potomstva silnog Trevisana!
Da tvoje robstvo veće bude,
I Arpadovca ima tude,
Pa još i danas kao negda
Tudjinac tobom zapovijeda.
Još i sad na tvom krilu ječi —
Glas — po nas kobne — tudje riječi!
I davno već ti tvoji gosti
Riječanom pravim pravdu kroje,
Još Hrvat nije reko: „Dosti! —
Taj morski biser blago j' moje!"
Hrvatstvu tvome grob izkopa,
S nezahvalnosti Europa!
Hrvate mjesto da veliča,
Što spasiše je strašnog biča,

Kad polumjesec krst je klao,
Kad strah i trepet ljudstva bi,
— Od njega tko ni u grob pao? —
Hrvatska bila mu je tad:
„Antemurale hristianitatis!“
A danas? .... Ista Europa
Svom spasitelju prava krati,
Slobodu njegovu pokopa,
U robstvu da mu stenje mati!
Hrvata ona sad kleveće:
Da barbar je i tudje smeće!
Al sve će proć kò strašan san,
I Rijeci svanut bolji dan!
Kad ne će biti njeni sinci
U svojoj kući kò tudjinci!
Sloboda mora da zarudi,
Preporod svijeta pravdu hóće,
Hrvati bit' će svoji ljudi —
Robovi nikad tudje zloće!

Kraljica Marija.

I.

Slavlje slavi kraljica Marija
Kraj Dunava u Budimu gradu;
Savio se sav grad u paradu,
A slava se sve više razvija.
Budim-gradom ori glas trubalja,
Skupljen narod kraljicu pozdravlja.

Sa svih strana vrve konjanici,
Ko oblaci viju se barjaci,
Skupili se po izbor junaci,
Kraljičini vjerni podanici.
Ban Gorjanski Nikola ih vodi,
Strašan krvnik hrvatskoj slobodi.

Pred kraljicom vojska defilira,
Konjanička i ona pješačka;
Al tu nije sva sila hrvatska,
Jer Hrvatska nema sretnog mira.
Odkad nema Horvata Ivana,
Junačkòga hrvatskoga bana.

Kada mimo prodjoše Hrvati,
Strašna slika pred njom se pomoli,
Nema snage dosti da odoli,
Prestrašena u dvor se povrati.
Na putu je strašna slika prati —
Karlo Drački i braća Horvati.

Palatina dade k sebi zvati,
„Čuj Gorjanski" — zapovijeda njemu —
„Nek za danas konac bude svemu,
Jer su trudni vojnici i hati.
Za večeras pozovi vojvode,
Da u dvoru svečanost pohode.

Dat ću gostbu u današnju slavu,
Jer nam sjutra na put krenut valja,
Da čim prije dostignemo kralja,
Koj u torbi nosi rusu glavu,
Jer daleko nije turska sila,
Koja bi ga slaba uništila."

II.

Kada sunce na počinak pade,
Skupila se u dvoru gospoda,
Slavne glave plemenitog roda,
Što za dobro domovine rade.
Govorili uz čašicu vina,
Kako da se spasi domovina.

Sakupljeni velikaši dvorski
Nazdravljaju redom svojoj kruni;
Da se slavlje sjajno upodpuni,
U kolu su vojvode pomorski.
I kraljici ugarskoga dvora
Nose pozdrav sa Jadranskog mora.

Tu su slavna njemačka gospoda,
Sve junaci na desnici ruci;
U janjećoj koži tu su vuci —
Plemenitog latinskoga roda:
Poslanici slavne Signorie,
Nose pozdrav moćne Venecije.

Kraljica im milo zahvaljuje,
Što su došli toli mnogobrojni . . .
„Da se čvrste redovi nam bojni,
To dušmanu dobro dokazuje!
A da j' kruna Stjepanova znana,
To se znade od davnih zemana.

Dvije su krune već u krilu tebi,
Svjetla moja kruno Stjepanova,
A desnica osvojit će ova
Jošte jednu i podvrći sebi . . .
Pred ugarskom silom past će Bosna...
A tek onda biti ću ponosna!"

Gostba bila do kasna u noći,
Tad kraljica Marija pospješi,

Na rastanku milo se nasmješi,
Reče, da je na počinak poći . . .
„Sutra valja svi da uranimo,
K Sigismundu da se zaputimo!"

III.

Kad se vrati u svoje odaje,
Nemirna je srca, tužna lica,
Rekao bi, to nije kraljica,
Neg' griješnica, koja grijehe kaje.
Ne da mira savjest — grize, peče
Rad nevinih, kojeno sasječe.

U log legnu . . . Ne će san na oči . . .
Strašna slika opet se povrati,
Pojave se smaknuti Hrvati
U to gluho doba kasne noći.
Krvava im lica, kose oči,
Svim na čelu Karlo Drački kroči.

„Kraj je tebi, kraj je tvojoj slavi"!
Tihim glasom Drački progovori,
„Božja ruka u blato obori
Tvoj kraljevski jur već plašt krvavi.
Tvom nasilju vlast izmiče svaka,
Već je tvoja otvorena raka.

Tvom gramzenju kletom ne bi dosta,
Što me dade smaknut iz zasjede,

Slavohlepna tvoja duša htjede,
Da Hrvatska slobodna ne osta.
Mnogi slavni padoše Hrvati,
Medju njima i braća Horvati.

Pustio sam u koljevci sina
I suprugu mladu razplakanu,
Roni suze u noći i danu
Hrvatska mi tužna kraljevina,
A ti žudiš u duši pakostnoj,
Da smrt zadaš i Bosni ponosnoj.

Al zaludu tome ti se nadat,
Jer su tvrde bosanske zidine;
Prije nego jarko sunce sine,
Ni Budimom ne ćeš više vladat,
Jer Bog tebi vidjet dao nije,
Da po Bosni tvoj se barjak vije".

Kad dousti, nesta sjene mahom,
Izgubi se usred noći crne . . .
„Pomoć stražo!" . . . Kad straža nasrne
Kraljica se bori s zadnjim dahom.
Zalud svaki kutić pretražuje,
Jer ni daha nigdje se ne čuje.

Sav na nogam dvor je u čaš tili,
„Što se sgodi?" čuju se upiti,

Velikaša mnogo već dohiti,
Što su sinoć tu na gostbi bili.
Al gle čuda! . . . Sred odaje tije
Leži truplo kraljice Marije!

Krsto Frankopan u Istri

(1511. godine).

Na obali krasotice Istre,
U blizini drevnog Kopar-grada,
Gdjeno voda Rižan-rieke bistre
Sa Jadranskim morem pjesmu sklada,
Leži vojska Krste Frankopana,
Zelen-lišće sa hrvatskih grana.

Rižan-polje vojska pritisnula,
Na čelu joj Krsto Frankopane,
A kad vidje, da je odahnula
Vojvoda joj hrabro zborit stane,
Da će možda jošte ove noći
S dušmaninom do ograšja doći.

Junak zbori: — Gle kod Milja tamo
Leže čete Andrije Civrana,
Došla hora, da se ogledamo
Sa junaštvom nasilnih Mletčana,
Što odavna o glavi nam rade,
Ma da bezbroj već njihovih pade.

Već su prošle tri godine dana,
Sa svojima da smo se rastali,
U to vrieme viekom prot Mletčana
Svuda smo se hrabro borit znali;
Pa i sada, gdje nam smrću prieti,
Svaki megdan mi ćemo odnieti.

Od Gorice do grada Labina
Sve gradove osvojismo veće,
Pa ni Milje ruka Mletčanina
Pred Hrvatom obraniti ne će.
Past će Milja, košto Devin pade
S jutra prije neg sunce zapade.

II.

Sakrilo se sunce za Devinom,
Od dugoga puta nebom susta,
Crna nojca tihanom milinom
Bielom danu izljubila usta,
Pa u svoje ovila ga krilo,
Kao da ga nikad nije bilo.

Sva obala morska sad je niema,
Nit valovi pjesmicu mrmore,
I Rižana Rieka ko da driema
Uza ono čarno sinje more.
Rižan-poljem tajinstvenost se vije —
Ko da tešku kob u sebi krije.

Pješak paše, konjik konja jaše,
A nij' čuti konja ni junaka,
Pet hiljada duša kao da se
Sa životom rastavila svaka.
Sva obala-jedna pustoš nijema,
S pet hiljada duša znaka nema.

Tako šute hrvatski junaci!
Noću spieše kao usred dana:
Ne vode ih mjesečevi traci,
Nego hrabrost Krste Frankopana.
Na svom putu ne će Hrvat stati,
Kada treba za dom umirati.

Hrabri junak Krsto Frankopane
Oko Milje obsadu razredi,
Da mu Milje u krioce pane,
Na istoku čim zora zabliedi.
Neka znade Andrea Civrane,
Kud udara Krsto Frankopane.

III.

Na istoku zarudila zora,
Učestaše rane zore pjetli,
Navieštajuć, da se iza gora
Danak svietu sada radja svjetli,
Što pod Miljom Frankopana nadje,
Civranova kada zviezda zadje.

Kad Civrano vidje, što se zgodi,
Zatvori se usred grada tvrda,
Kuneć onog, što barbara rodi,
Paleć tope, da sve ječe brda.
No pod gradom Krsto Frankopane
Junački mu dovikivat stane:

„Stani more, nemoj trošit praha,
Crnog praha ni teškog olova,
Ako si se rodio bez straha,
Posljednja je moja riječ ova:
Ded izadji na mezevo amo,
Na megdanu da se ogledamo!

Naše vojske neka stoje mirno,
Dok junački megdan podielimo,
Ne ću tvoga! Al da nisi dirno
Ni ti moga, dokle se borimo;
Tko pak od nas pobjednik ostane,
Grad taj — Milje neka mu dopane!“

Veseo Mletčić ponudu prihvati,
Na junački megdan izhodio,
Misleć bolan, da mu medj Hrvati
Još na sablji nitko ni dozrio,
Trgnu sablju zboreć: „Frankopane!
Il ti mani, il ja da omanem?“

„Mani more!“ grmnu Frankopane,
Kao da se sa Mletčićem šali,

Al čim manu Andrea Civrane,
Veće jadan bez glave se svali . . .
Pade Milja, s njom mletačka slava,
I Civrana vojskovodje glava!

RIJEČKE ELEGIJE.*)

*) Preštampano iz knjige: „Riječanke".

UVOD

Kad mi dušu krenu čuvstvava valovi,
I na oči kad mi suzom progovore,
Tad i pjesma moja onamo zaplovi,
Radost ili žalost stihove mi sbore.

Ako danas, vilo, u mom zavičaju
Medju kršne stiene koja tužna kane,
Bit će gorka suza u mrtvome raju,
Gdje hrvatstvo gine, gdje hrvatstvo sahne.

Tu hrvatstvo gine i danas tu sahne,
Al titansku borbu sutra će začeti
Za svoje u tmini prospavane dane,
U borbi će ipak pobjedu odnieti.

S tih će suza, vilo, možda iza mene
Niknut ovdje bezbroj pjesmâ radostnica,
Domovine moje tada sjedinjene
Sjat će tu na moru zviezda predhodnica.

Tude na obalah hrvatskoga mora
Blistat će i sjati njeni svjetli traci,
Hrvatskog jedinstva i slobode zora
I svanuća prvog javit će se znaci.

Tad nam misli naše ne će bit tek želje,
Košto j' danas, vilo, u hrvatskog roda,
Potomstvo će naše slaviti veselje
Grijat će ga sunce i mila sloboda.

1. PRVI UZDAH

Oj vi nigda nepresahle suze,
Što vas radja moje duše sjeta!
Domovino, sred željezne uze
Križem na križ u robstvo sapeta!
Sjajna zviezdo, odkad sviet spoznadoh
I u njemu tvoje krvopije,
Mila meto, kud se na put dadoh,
Kad u tebi mriet mi je milije? —
Neg' ovako živjeti u svietu,
Gledat tvoje lance i okove,
Na tlu tvome slušat trublju kletu,
Za tudjina kad pod pušku zove!
Sjajna kruno, trnjem okovana
Što ju tudja ruka sakovala,
Mila majko, slavom ovjenčana,
Za tudjina kad si vojevala!
Od koga te stigla loša plata,
Makar ime spasila si njemu,
Jer ti uviek zatvorio vrata,
Nezahvalan bio ti u svemu.
Ne htje tudjin tvojih čuti bola,

Sbog kojih si plakala u tužbi,
Jao majko, i danas si gola
Kod svog zlata u tudjinskoj službi.
Ne čudi se, majko, plaču tome,
Jer krvari rana sinu tvome!

Vilo moja, ded me putem prati,
Svuda kud se tvoja pjesma ori
U sve kraje, gdje se ljubav mati
Za slobodu domovine bori;
Bilo kopnom kroz trnje i cvieće,
Bilo morem preko Oceana,
Tam gdje Hrvat traži mrvu sreće,
Jer s majčinog tjeraju ga stana.
Za tudjina u bezdan se vuče,
Za tudjina suho zlato vadi,
Za tudjina tvrdi kamen tuče,
Za tudjina skapava od gladi,
Za tudjina pod nebo se vine,
Za tudjina u vatru se baca,
Ah da znade koje domovine
Sin je, unuk kojih praotaca!
Riknuo bi ranjen krotki lave —
Pao tudjin krvnik njegve slave!

2. NA RODJENOJ GRUDI

Oj vi kršne na oko brdine,
Što vam vrsi k nebu u vis stoje,

I ti vječna pjesmo sred doline,
Štono brza Rječina te poje;
I vi moja miloglasna zvona,
Što pobožan moj vas narod sluša,
Kad uz vašu jeku srdca bona
Njegova se k nebu diže duša!
I vi moje ruševine puste,
Kamo moja duša rado lieće
Usred dana il sred noći guste,
Kao leptir na šareno cvieće;
Da se tude uspomenam sladi,
Gdjeno dom se dizo pradjedova;
Il u tuzi il u sretnoj nadi
Na tlu tome ima blagoslova!
Makar same razvaline puste,
Grli kamen usred noći guste!

Oj visoke nada mnom pećine,
Tužno li vas moje oko gleda,
A na vaše gole ruševine
Spomen srdce zâboravit ne da!
Sladka li me prošlost s vama veže,
Kad po vaših verah se strminah,
A sad dušu ljuti bol mi steže,
Jer se vaša briše postojbina!
Čudni su vam današnji medjaši,
Štonò tudja postavlja ih ruka,
Gladno grakću gavranovi vaši
Te sve kljuju što j' hrvatska muka.

Oj Proslope, gdje ti ponos stari?
Oj Kruševo, gdje je tvoja slava?
Oj Lubanju, zar za te ne mari
Krunovina kralja Tomislava?
Oj Rijavo, o moj Ćićibere,
Oj Golice, najljepša glavice,
Zar da tudjin vaše cvieće bere:
Visibabe, ružc i ljubice?
Nikad ne ću toga vjerovati,
Ma vas tudjim imenom krstili,
Da će vaše pravo ime pasti,
Dok Hrvati živi su i čili!
O moj rode, je l', da ne ćeš toga
Dopustiti za života svoga?

Oj vi puste izvaljene krši,
Što bieloga ne poznate stada,
Goli kamen sa vas u vis strši,
Svjedok biedi, koja tude vlada.
Gavranovi dnevni su vam gosti,
Gladne po vam yucare se lije,
Mrki vuci zalud traže kosti
U tom kraju, kad snieg bura vije.
Oj vi krši, čim vam sin se hrani,
Kad u vama tek je vode dosta?
Čim se hrani, čim se od zla brani, —
Od otaca zlata mu ne osta!
Strašna bura tim se krajem vije,
Još strašniju ona pjesmu poje,

Da mu nikad oprošteno nije,
Koj' ne brani siromaštvo svoje!
Jao majko tvojemu dušmanu,
Kad ograne zora tvome danu!

3. DRVARICE

Oj vi moje mučenice jadne,
Što vam drva trudna ledja tište,
Dok na domu biedne ste i gladne,
Zalogaj vam sitno čedo ište!
Težko mi je gledat, ah da znate,
Vašu muku — moje uzdisanje,
Kukavne li za tvoj trud naplate,
Sirotinjo — moje jadovanje!
Oh da znadeš, kako mrzim silu
Onih crnih jata gavranova,
Što te kljuju na majčinom krilu,
A nitko se na te ne smilova!
Zadnji novčić grabe ti iz ruku,
Zadnju koru iz ustiju hljeba,
A ne znadu uz koliku muku
Ti to stičeš, što ti jadnoj treba.
Sirotinjo, oh da i ti znâdeš . . .
Proklela bi . . . za kog sve to dadeš!

Oj vi muke svietu nepoznate,
Jer ste njemu daleko od vida,

Oj vi tuge, što plakat ne znate,
Kad će srdce s boli da zarida!
— Drvarice, čini vam se, móra
Mučiti vas bieda i nevolja,
I da nikad ne će sjajna zora
Sinut i s njom vama sreća bolja;
I da uviek koru suha hljeba
Tudj' će gospar na tlu vašem dielit,
I da nikad ono, što vam treba
Svojom mjerom ne ćete moć mjerit.
Čini vam se, to je volja neba,
A pobožna duša nebo sluša,
Te da na svem Bogu hvalit treba,
Jer Bog ljude na tom svietu kuša.
Nije tako, tudja j' kriva sila,
Što su vaša salomljena krila!

Oj vi čela s bola naborana!
Alaj vaša ubija me sjeta;
Vi robovi usred svoga stana,
Dok domaja robstvom je sapeta.
Svuda čujem vaše uzdisaje,
Svuda vidim vaše suze teći,
A kad mislim, da mi bol prestaje,
Sve to jače stanu rane peći.
Blago onom, koji ih ne znade
Na tijelu domovine svoje!
Jao majko, tko ti ih zadade?
Din-dušmani silne slave tvoje!

Zalud tudjim svietom tražim sreću,
Zalud nada varava me tješi,
Kamo dodjem nadjem tugu veću,
Sve mi veli: k zavičaju spješi,
Grli onaj kamen pusti, goli,
Dok se tračak slobode pomoli!

4. SA PROSLOPA

Sa sljemena toga pogledj, vilo moja,
Pogledj domovine srušenu slobodu,
Pogledj doli rieku*) hrvatskoga znoja,
Gledj krvav spomenik hrvatskome rodu.

Gle, krvavog tamo polja grobničkoga,
Gle, na konj'ma sjene mrtvijeh divova,
Duhovi junaka, gle, gdje slave Boga,
Što se junak Hrvat riešio okova.

Gle, Trsata tamo! Gle tamo Grobnika!
Hrvatskog junačtva dva svjedoka prava!
To nam je baština slavnih pokojnike,
Poput alem kama, kojim sjaji slava.

Eno tamo Krka, eno tamo Cresa!
Hrvatstva na moru prastarih svjedoka,
Što Hrvatskoj nam ih od mletačkog biesa
Sačuvala ruka senjskijeh Uskoka.

*) Rječina.

Krasno li se cakli ona voda bistra!
Vilo, to je more — ures majke moje!
Gledj, gdje Učka strši, tam hrvatska Istra
Očajnički brani blago djece svoje.

Gle, Hreljina-grada, silne ruševine,
Eno Kraljevice, Frankopanskog grada!
Gle, hiljade rana moje domovine,
Gle, gomile njenih današnjijeh jada!

Eno Kastva tamo, što se holo diže,
Junak geslo nosi domovine moje!
Gle tudjinske ruke, gdje za Istrom siže,
A Hrvat je bije hrabro braneć svoje!

Eno biele Rieke, gnjezda mojih predja,
Gdje nametnik tudjin hrvatski rod tlači!
Gle, Hrvat mu mirno okrenuo ledja!
Gle, silnik ga bije! Plači, vilo, plači!

Čuj, kako romoni ona suza doli,
Kako bolno cvili točeći se k moru!
Vilo, rek'bi to je vapaj s gorke boli,
Srušene slobode doli u ponoru.

Kada Hrvat sluša iz ponora toga,
Taj žalobni romon plačno dolazeći,
Mora mu iz srdca, kaošto iz moga,
S tajne neke boli vrela krv poteći.

Kam'ne oj vi stiene, srušene kule vi,
Pradjedova svjedok, tol slavne slobode,
Negda tol' radostnih, danas tužnih dnevi,
Ruševina vaša srdce mi probode!

Kad pomislim na vas, suze mi se oči,
Al budućnost vašu gledam u blizini,
Hrvatskog junačtva vi pravi svjedoci,
Barem vi utjeha još ste domovini!

S vama se opraštam plačno pjevajući,
Vi slavne prošlosti gorke uspomene!
S tajne neke sreće srdce će mi pući,
Što hrvatskim mogu zvati ove stiene.

Na ovom sljemenu srećan hvalim Bogu,
Što me na sviet rodi Hrvatica majka;
Što Hrvatom danas ja se zvati mogu,
Jer hrvatska prošlost, ne, to nije bajka.

Pozdravljam još jednom onu suzu dolje,
Ko za zadnji puta, kao za oproštaj,
Krvavo još ono ja pozdravljam polje,
Ostavljajuć divni, mili taj zavičaj!

Sretan blagoslivljam ovaj kamen sinji,
Na kojem počivah ko u raju svome,
Bog neka ga spasi mojoj otačbini,
Bog neka ga spasi rodu hrvatskome!

5. NA GROBNIK-GRADU

Žalosti veljom, srdca satrvena
Na tvome pragu pomolih se grade,
Hrvatskog roda ti krvavi jade,
Prošlosti njeg've, stranice krvava,
Na viek će vieka sjati tvoja slava,
Gomile uz nju na te uspomena.

Krvolok strati gospodare tvoje,
Al' hrvatskoga srdca satro nije,
U kojem ljubav za slobodu bije,
U kojem krvca za osvetom vrije,
Što svetim žarom ljubavi zagrije
Za ono blago, što se zove svoje.

Ja klanjam vam se, sjene veličajne,
Petre, Hrvata najslavniji bane,
Ovjenčan slavom, kneže Frankopane,
Koj' za slobodu glave jeste dali,
S krvničkog mača, što ste za nju pali,
Hrvatskog roda, vi zvijezde sjajne.

Lijepo se je slavom ovjenčati
Za svoga roda slobodu i slavu,
Al još je ljepše žrtvovati glavu
Sbog spasa svoje mile domovine,
Da slobode joj sunce jarko sine;
Jer bolje j' umriet, nego umirati!

„Na viek on živi, koji gine tako!“
Taj uzdah bolni iz srdca se vinu.
Svog roda tužnu tu vidjev sudbinu
Niz brdo podjoh . . . pratila me tuga,
Najvjernija mi u životu druga,
I plakah . . . Tako jošte nisam plako.

6. NA VRELU RJEČINE

Zdravo suzo rodnoga mi kraja!
Što u ovoj izvireš samoći,
Zdravo mila, što no hitiš doći
U naručaj morskog zagrljaja!
Pričat svietu tugu moga roda:
„Što je robstvo, a što je sloboda!“

Davno tvoga već ne vidjeh jarka!
Od tad vidjeh i Dunav i Tisu,
Al me one uzhitile nisu,
Jer ljepota tudja, to je varka!
Nit sam tamo čuo pjevat vilu,
Pjesmu sreće, drugaricu milu!

Sred majčinog kada tepah krila,
Rik tvoj biesno urlo poput groma
S tvoje sile i mog nesta doma,
Davno već je, što ga je srušila.
Ah da tako može i mom rodu
Otet lance, a vratit slobodu!

Il da barem ja ih mogu snieti,
Pa ih bacit u tvoje dubine!
Da odlanu grudi domovine,
Koju dušman smio je sapeti;
„Ah da mogu! . . .“ to je želja samo
Zalud za njom miso hiti tamo.

Kraj srušenog ti ćeš proć mi doma
Na svom putu, kud se k moru šećeš,
Odkuda se više vratit ne ćeš,
Svoju pjesmu oreć poput groma!
Pričaj: da sam na tvom vrelu bio,
Da sam plakô, kad sam pjevat htio!

7. GRADU RIECI

Bože mili čuda nečuvena!
Grad se bieli pokraj sinjeg mora,
Krasan mu je okoliš kô zora.
Na hrvatskom žalu podigô se,
Al' u tudje ruho odjeo se,
Jer se srami hrvatskog imena!

Alaj grade, imena ti tvoga
Al' ne tudjeg, nego majke tvoje,
Ti mi grdno rani srdce moje,
Jer hrvatsko svoje more gaziš
I sramotno za tudjinom plaziš —
To j' krvava rana srdca moga!

Izranjeno srdce mi probode
Odtudjele tvoje djece ruka!
Jer ti, Rieko, hrvatska si muka,
Koja krivnjom nevjernih sinova,
Posta metom tudjinskijeh snova,
A hrvatske srami se slobode.

Jao majko, što to pjeva vila!
Da sam tude na rodjenoj grudi,
Da tu zora prva mi zarudi!
Da djetinstva uspomene zlate,
Mrtva majko, sjećaju me na te!
Jer si tude zibala me mila.

Stani vilo, nemoj pjevat, plači!
Davno već je ubila me tuga,
Davno već je moje sreće dûga
Sakrila se za tmurne oblake;
Te uzalud čeka sunca trake
Dok mi tudjin rodnu grudu tlači!

8. BURULO

Il pred crkvom kamene Drenove,
Il na skalah drevnog Trsat-grada
Burulo ti uza javorove
Gusle pjeva sred debelog hlada.
Šešir pred njim prolazniku kaže:
„Darak sliepcu, što ti pjesme slaže!"

Na Kozali vidjet ćeš ga često
I na sajmu na Grobniku-gradu,
Svako dade za darak mu nešto,
Da pomogne biedniku u jadu;
A on pjesmom zahvaljuje svakom
Tko milostno daje siromakom.

Usred dana crnom luta noći
I od mjesta do mjesta se skiće
Pojuć pjesme, što ih u samoći
Složi sliepac puku na užiće.
Sad pobožnu — pa junačku sada
Uza strune svoju pjesmu sklada.

Pjeva pjesme hrvatskim junakom,
Pjeva pjesme božjeg straha pune;
Srdce dira slušaocu svakom
Tužna pjesma uza tužne strune.
Sluša narod tisuć svojih jada,
A u čadjav šešir novčić pada.

* * *

Kad se sjetim, sliepče moj, tvog glasa,
Što se sjetno uz strune ti vije,
Tad mi grud se čudno uztalasa
A iz oka suza se izlije.
Gdje je doba, kad u domu majke
Slušao sam tvoje mile bajke?

Ruka sudbe svega sad me rieši:
Doma, majke i te dobe zlate,
U priegoru sad me samo tješi
Spomen pusti na sve — pa i na te.
Uz spomene žalostne, al mile
Još mi i sad strune tvoje cvile.

9. NA OBALI OTUDJELA GRADA

Odavle more prvi puta vidjeh,
I gledah kako valovi mu lete:
Al nejak bijah, bijah jošte diete,
Pa nisam znao, da žala gdje stojim
Davno nazivlje tudjin plienom svojim;
Hrvat da ovdje nema svoga nigdje.

Oj mili Bože, kolikih promjena
Od toga doba do današnjeg dana!
Ta rekao bih: „To je puka sanja!"
Oh da bi bila . . . ali sanja nije!
Crn oblak vidim . . . strašne pandže krije
Vrh zavičajnog milog mi imena.

I grabi ga i pandže u njeg rije
Prot zakona i pravde vječnog Boga!
Što će mu pravo? . . . Samo da s onoga
Domogne, štono već odavna žudi,
Da zadovolji želji pâke grudi;
Za Boga, — pravdu — njega briga nije!

A jedan slabić iz daleka gleda,
Kako mu tudjin svojinu svojata.
Takva za vjernost njega stiže plata?
Davno je jačem pravo — otimanje,
Slabiću plač . . ., za pravom naricanje . . .
Izgubit sve! . . . Ostatak mu je bieda!

I danas gledam valove gdje lete,
Al drugač sudim, nego kad bjeh diete.
Za pravom tužim, ali prava nema,
Jer za njeg' sviet već nema ni spomena!
Dal' pravda opet doći će sa neba?
Ne znam!... Stog tužim, a znam, da je treba!

10. NA OBALI RJEČINE

Ne vidjeh ti para oj obalo,
Ni uz Dunav ni kraj rieke Tise!
Tamo bijah, ali duh moj bi se
Ondje vino, došo ti na žalo,
Da s' nasluša dragoga mi glasa,
Što je sličan onom moje duše,
Poput morskog uzbiban talasa,
Pred kojim se sve zaprieke ruše;
Kad veselja njega griju zrake,
Kad za tuge skriva se oblake!

Vilo moja, u tugi me tješi,
Svojom pjesmom svakog brata budi,
Da se vrati na majčine grudi,

Da ne luta već k istini spješi;
Jer sad treba svoje djece majka,
U neznanju što jošte lutaju,
Dok ih tudja zamamljuje varka,
Kaneći ih otet zavičaju.
Jao vilo još spavaju braća,
Riedko koji tvoju pjesmu shvaća!

Vilo moja, tješi me u tuzi,
Kaošto me tješe gromki glasi,
Pred kojim' se ni moj dom ne spasi,
Za kim u snu i na javi tužim
Na obali. gdje mi sunce svane,
Gdje ugledah svoju prvu sreću,
Najsretnije gdje proživjeh dane,
Kojih nikad zaboravit ne ću,
Makar sudbe bacila me ruka
Na kraj svieta sred jada i muka.

Oj obalo, uspomeno mila,
Moja miso rado k tebi leti,
Il u čičoj zimi il u ljeti
Dok na putu nju ti prati vila.
Tvoje vrbljе i kamenje tvoje
Rado sluša tve Rječine pjesmi,
Makar tužno bilo srdce moje
Rad osjećaj svraća k ovoj česmi,
Te uz vrb'je, štono suze lije
Plače, – pjeva svoje poezije.

Vilo moja, tješi me u tuzi
Sa mnom ovo žalostno vrbinje,
Na kojem se blista noćno inje
Nalik čistoj od bisera suzi.
Kroza nj pjesma Rječine se vije,
Sjetan glas joj obalom odmnieva,
Sada milo, sad sjetno ko prije
Svaku radost u tugu prelieva,
A njezini ko da plaču vali
Za slobodom na ovoj obali!

11. NA RAZVALINAMA OTČINSKOGA DOMA

Pozdravljam vas riekom suza duše svoje:
„Da ste zdravo ruševine mile moje!“
Ja pozdravljam po vrbama noćno inje,
Ja pozdravljam i kamenje ovo sinje,
Što je tužno, što je pusto, što je njemo,
Dok ga gledam po pustoši zamišljeno.
Gdje je negda dom se dizo pradjevova,
A traga mu već ne pozna gruda ova.
Gdje je bašća, gdje na krilu tepah majke,
Slušajući njene mile, sladke bajke?
Sve to neka nadnaravna sila sruši,
Što obara svaku nadu mojoj duši!
Kud nestade roditeljka moja mila?
Ta i nju mi crna kob je ugrabila!

Jao meni, kud nestade babo mili?
Ruševine tužne jadi ga ubili!
Svega, svega danas nema, vilo moja,
Sve je danas samo tužna pjesma tvoja!
Od onoga, što je bilo, tekar sjena
Osta . . . tužna u mom srdcu uspomena . . .
I Rječina svoju tužnu pjesmu poje
Izpod nogu razorene sreće moje!
Ko da šapće: „Pod dohvatom vječne miene
Na svijetu sve prolazi poput sjene!"

12. RAZSTANAK

Zdravo dolinice, gajevi zeleni,
Ljepotom naravi okićeni vrsi!
Zdravo toli drage i tol mile meni
Hrvatske slobode izranjene prsi!

Zdravo i vi sela, i vi biele kuće,
Što vas oko gleda usred krši ove,
Vi izvori sreće i ljubavi vruće,
Vaša mila majka Hrvatska se zove.

Zdravo i ti zvonce, na brežuljku, malo!
U mom srdcu ti si tajna sreća neka —
Odkad si me mladog na molitvu zvalo
U srdcu mi viekom ječi tvoja jeka.

Zdravo Čičibere, zdravo moj Lubanju!
Mila meto duše moje u poletu;

Vi koljevko čarna mome mladovanju,
Zalud sam vam para tražio u svietu.

Zdravo oj Rječino, vječna pjesmo mila
Štono tečeš krajem moga zavičaja,
U tebi je neke tajne tuge sila,
Što odmnieva krajem poput uzdisaja.

Zdravo Grobinštino i ti Grobnik-grade,
Zdravo i ti polje, štono kriješ kosti
Od Mongol-Tatara, koji tude pade,
Kad htje da Hrvatsku strati svôm jakosti.

Zdravo nosioci hrvatskog imena,
Kojeg svaki kamen vaši su svjedoci,
Jer ga tude krvlju prošlich jur vremena
Upisaše davno mrtvi već praotci.

Za slobodu zlatnu nekad prolivene
Krvi te i danas trag se vidi tude,
Hrvatskih divova u kasnu noć sjene
Tude će prolazit, dokle svieta bude.

Tu se divna pjesma kasnom noći ori,
Kad je Hrvat sluša, prolaze ga srsi;
O slobodi zlatoj ona mu govori
Sred kamene ove uzklimane krši.

Tude jatagana na hiljade blista,
Tude blista bezbroj oštrijeh handžara,

A kad sviće zora rumena i čista,
Ljepota naravi tu čudesa stvara.

Tu slavulja slušaš, gdje zoru pozdravlja,
Žvrgoljeć se diže lakokrila ševa,
Kao da i ona mome rodu javlja,
Da njegovo robstvo ka kraju dospieva.

Zdravo i ti Rieko, moj krvavi jade!
Mene vazda mori odmetničtvo tvoje,
Otudjela majko, dok mrtav ne pade
Sin će za te dati; sve — i žiće svoje!

Zdravo oj Kantrido, krvavi medjašu,
Kojim dušman kćerku ed matere dieli,
Te razstavlja od nas milu braću našu,
Da ostvari lakše, što odavna želi.

Zdravo more moje, zdravo do vidjenja!
Put drugoga kraja moja noga kreće;
Zdravo oj krajevi, puni kršnog stienja,
Na vas srdce nikad zaboravit ne će!

RAZNE PJESME.

NEVJERA.

Noć je tiha vedra kao oko riblje,
Bljedi mjesec već je razsvjetlio kraj;
U toj noći ništa nije čuti nigdje,
Neg Rječine rieke šumni noćni vaj.

Na obali rieke malo selo spava
Presretno je rek' bi u njem vlada mir,
Zviezdano ga nebo milo razsvjetljava
Kô da ljubav srećom tude slavi pir.

Ali na kraj sela što se ono krade
Vijugastom stazom hiteći kroz noć?
Kô da nešto krije zašt' nitko ne znade,
Nit će osim Boga igda saznat moć.

Gle, mlada je žena kao kaplja rose,
Što je zakoniti oskvrnula log,
A sad noću bježi što je noge nose,
Jer ju savjest peče rad zlodjela tog.

U naručju nosi nekak' zavoj mali
Te ga jecajući pritište na grud,
A Rječine rieke kô da šapću vali:
Zalud nevjernice — svaki ti je trud!

Došavši do rieke na tvrd kamen sjede
Te položi zavoj na koljena tu,
Majci usne dršću, a obrazi bljede
Gledajući diete u sladkome snu.

„Jedva diseš, zlato!“ — šanu majka sinu,
„A ne pojimiš kakav ubija me vaj,
Bacit ću se s tobom u ovu dubinu,
Da učinim svojoj tužnoj kobi kraj.

Da ostanem živa, a utopim tebe,
Bez tebe bi život bio meni klet?
S te pomisli strašne srce me zazebe,
Jer bi ipak poslie sve saznao sviet.

Da te pustim živa nikako ne mogu,
Jer biš za porugu bio svietu tom,
Strašan račun imam rád' tebe dat Bogu,
Jer ćeš toli nevin umrieti samnom.

On se sutra vraća iz tudjine kući,
A ti si se tekar rodio na sviet,
Dom će prazan naći srce će mu pući
I pravednim gnjevom mene će proklet.

Dosti ga prevarih te ne mogu više,
Nego sâma sebi zadat' ću si smrt,
Tko nevjerom radi božja riječ piše,
Da će ga nevjera ubiti i strt.“

Tada svoje milje pritisnu na grudi,
U očima pravde čisto ko krístal,
Kad se ga naljubi, od tuge poludi
I luda se baci Rječine u val.

ELEGIJA.

murna je jesen. Kiša sipi sitna,
Brda nada mnom prekri magla biela,
Ne zeleni se više šuma kitna,
Ljepotu svemu jesen je odniela.

Tiho i tužno žubore valovi,
Rek' bi od sjete i more zamire,
Nad kojim lieću morski galebovi; —
Do dna mi duše njihov klik dopire.

Oj sjetni dane, alaj li mi prija
Vječita tuga, pusta sjeta tvoja!
Davno j' već, gorko da mi se nasmija
Na prvom putu sreće — zla kob moja!

Pri duši mi je kao otcu onom,
Jedinicu, što pritisnu na grudi;
Prelom u duši i u srdcu bônom
Osjeća. — Ćudo, što još ne poludi!

Taj mali cvietak, to njegovo zlato,
Ta jedina mu na tom svietu nada,
Svak dan mu tepa: „Ne vidim te tato,
A kako bih te već vidjeti rada"!

Od boli otac plakat zaboravi,
U sladku prošlost svojom misli spješi,
Gdje gleda sreću sve prve ljubavi —
Radosti biser suzu — što ga tješi.

Njegovo diete kada gledalo je,
Kad mjesecu se i suncu divilo,
Božanstvene kad vedrog dana boje
Sa uzhićenjem pozdravljaše milo,

Kad majčica je — te njegove sreće
Vesela jošte na tom svietu bila,
I kada mu je ružu — majsko cvieće —
Na uspomenu prvu poklonila.

I rodni kraj i slavuljevo pjenje,
Što pratilo ga do dvora dragina,
I ono sinje i golo kamenje,
Gdje za slobodom plače domovina.

A danas? .... Sve je kao suha grana.
Prvi što vihor će da je obori;
Ruža prerano, što bje otrgana
Nalik je sreći, koja ne dozori!

Na padu Sušice.

Prošla ponoć, mene našla oka budna
Šećuć pokraj Grobničkoga slavnog polja,
Zaniela mi cielu dušu mašta čudna,
A ja srtah prot nekrstu sred pokolja:
Medj' hiljade mača stajah i oštrih handžara,
Najednom me sasjeć htjelo stotine Tatara!

Već sam čuo topot konja iz daljine
Dolazio ko podzemna tutnjavina,
Mislio sam: „Već moj narod nekrst svine,
A u robstvo tudje pane Domovina.
Al najednom glasan šum me iz snatrenja prene,
Ja upitah, a u čudu brišuć oči snene:

„Što to šumi, ko oluja da je strašna
S nepreglednog Oceana što se diže?
Il su možda divljih ptica jata plašna,
Što ih putem neprijatelj glad dostiže?
Il se možda naše sinje uzburkalo more?
Ili senjska bura trese naše šumne gore?"

— Nit se sinje uzburkalo more nije,
Nit su jata ogladnjelih divljih ptica;

Nit se bura kroza naše gore vije —
Bijući se prek strmina i litica —
Neg Sušica u svom jarku silno šumi voda,
Ko da pita: „Oj Hrvati, gdje vam je sloboda?"

— Sušica šumi? A gdje je juče bila,
Ta juče joj je jarak bio suh?
A danas njene šumne pjesme sila
Razbija mome uhu sladak sluh,
Jer gromko šumi: „Krvava sam tekla,
Grobničkom polju ja sam slavu stekla!
U mome jarku mrtvi su ležali
Mongoli divlji i Tatari silni,
A moji poslie nosili ih vali
U krilo mojoj susjedi Rječini!"

— Oj zdravo rieko, suzo moga roda,
Što kadkad šumiš, kadkad opet saneš!
Ko da te mami na polje sloboda,
A ti od biesa izviruć planeš,
Prošumiš koji danak koju noć,
Dok ti je opet sakriti se poć!
Oj sakrij mi se jošte koji dan,
Te snivaj mirno u dubini san,
A kad dušmane Hrvat klati stane
Tvoje nek tada vrelo ne osane!
Opet izadji, rieko na to polje,
Dok Hrvat redom sve ih ne pokolje.
Ti opet tada krvava ćeš teć,

A robstvo naše tude u grob leć!
Tu, gdje su naši slavni pradjedovi
Divljih Mongola pomrsili snovi!
Tu, gdje je pao silni Batu-Kan,
A Krstu bolji osvanuo dan!
Tu, gdje bljestaše hiljade handžara,
A u rukama divljijeh Tatara,
Al naši slavni svladaše ih otci,
Samo da sretni budu im potomci,
No drugčje htjede sudbe ruka kleta,
Pa Domovina i sad sam sapeta!
Al robstvo ovo naskoro će proć,
Slobode zlatne dan će — mora doć!!

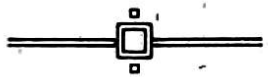

Tko mi znade?....

Tko mi znade, što to srce žudi,
Razdragano divotom proljeća,
Okruženo srećom drugih ljudi,
Što njegove samoće ga sjeća?

Tko mi znade, što to srce voli,
Kad u ljetu sviet se s znoja puši,
Kad ledene su mi grudi toli —
U sred ljeta, kad je zima duši?

Tko mi znade, što to srce ljubi,
Kada jesen svijetom zavlada,
Svaku misō kad mi tuga rubi,
A duša se ni čemu ne nada?

Tko mi znade, što to srce želi,
Kad zavlada svietom čiča zima,
Kada snijeg brdima se bieli,
Vatra kad je u mojim grudima?

ROMANCA.

Nad morem bezbroj zviezda sja,
Blied mjesec Učku grli,
Romantičnoj na obali —
Mlad junak k moru hrli.

Kvarnerom plovi barčica
Na krilu modrog vala,
Kormilom ravna djevica,
Vozi se bez vesala.

Barčicu nosi jedarce
Ko sniežak bielo, malo,
Djevicu zove srdašce
S jednog na drugo žalo.

Nad morem bezbroj zviezda sja,
Za Učku mjesec sjeda,
Sretnika dva na obali —
U zagrljaju gleda.

Sve, što mislim....

Sve, što mislim, gledam
Sve je jedna pjesma,
Sav sviet čini mi se —
Božanstvena česma.

Do ranoga jutra,
Od kasnog večera,
Vile kolo vode —
Obalom Kvarnera;

Vile kolo vode
I pjesme pjevaju
O ljepoti mora —
U mom zavičaju.

Nad Kvarnerom straži
Stražu Učka gora,
Kô da neda otet —
Hrvatskoga mora.

Diljem zavičaja
Kraljuje ljepota,

Puna rajskih čara
I sladkog života!

A ja sve, što gledam —
Sve je jedna pjesma,
Sav sviet čini mi se —
Božanstvena česma.

PRVI POZDRAV DRENOVSKOJ ČITAONICI*)

Deklamovala ZLATKA GROHOVAC prigodom prve hrvatske zabave na Drenovi.

Mala sam Hrvatica
Ime mi je Zlatka,
Hrvatska mi kapica
I suknjica kratka!

Prošla sam dilj Hrvatske
Poslale me vile,
Doniela sam pozdrave —
Od braće vam mile!

Pozdrav vam sa istoka,
Pozdrav vam sa juga!
Pozdrav vam sa zapada
I sjevera duga!

Domovina naša jest
Bogata i velja,
Pa se za nju nateže. —
Skup neprijatelja!

*) Dan 20. veljače 1909. spominjati će se u povjesti riječkih Hrvata, jer je toga dana bila prva zabava u riječkoj okolici.

Ali mi je ne damo! —
Hrvatska je naša!
Od istoka k zapadu —
Naš se jezik glâsa!

I kamena Drenova
Oda sna se budi,
S istoka joj sviće dan —
I zora joj rudi!

GLASI IZ TUDJINE.

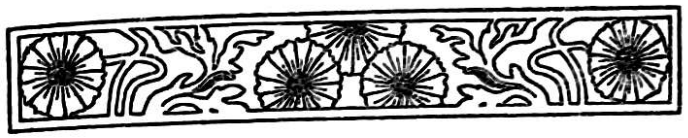

I.

Ovamo vas gusle —
Razbibrige moje
Od tuge i sreće,
Da vila zapoje.

Da zapjeva vila
Tajnoj sreći onoj,
Što je melem duši
U samoći mojoj.

Uz vašu se jeku
Pjesma k nebu diže,
A k ljubećem srcu
Uzdah prije stiže.

Uz pjenje slavulja
I romon valova,
Svaka suza sreće
Pjesmica je nova.

Ljubica tu sjedi
I pjesmice sluša —
Tako ćuti srce
I tješi se duša.

II.

Oj srećo, oj dušo,
Milena ljubice
Nevidjenim sjajem —
Sjaji tvoje lice.

Zraka toga sjaja
Grije me i prati,
Danju ne da mira,
Noću ne da spati.

Što je sunce jarko?
Što mjesec i zviezde?
Kada te gledaju
Sve se više bliede.

Što je u vrtu cvieće:
Ljubice i ruže?
Kad oko njih sećeš
Onda se raztuže.

Odkada te spazih —
Svud te misô prati,
A srce se pita:
Komu ćeš dopasti?

III.

Blago meni s tobom
Milo moje lane,
I najoblačnije
Ti mi vedriš dane.

Tvoj me pogled prati
Svuda na toj stazi,
Kud mi trudna noga
Po tudjem tlu gazi.

U ruci mi puška,
Tudja puška, dušo,
Na dom mili misleć
Nit sam koga slušô.

Na dom misleć, dušô,
I na te, ljubice —
Na lice ti bielo,
Crne trepavice.

Zalud slušam, dušo,
Tudje rieči glasa,
Sâmo majčina mi —
Srce uztalasa.

IV.

Kad se za večeri
Na zemlju spušta noć,
Onda u zavičaj
Rado bih k tebi doć.

Kada vjetrić ćarka
Listom poigrava,
Tak od čežnje duša
Meni podrhtava.

Naokolo mene
Sami tudji ljudi,
Hladan njihov pogled
Sreće mi ne nudi.

Koritom Dunava
Valjaju se vali,
I moj pozdrav nose —
Hrvatskoj obali.

Oj obalo sveta,
Zemljo materina,
Ded ga k srcu primi
Iz srca Tvog sina,

Kome u tudjini
Najveća je sreća,
Kada mu se duša
Tebe, ljube sjeća.

V.

Liepa i draga si —
Milena ljubice,
Na glavi ti vienac
Kao u kraljice,

Kojega ti vila
Pjesnikova savi,
Uzdišuć za tobom
Od žarke ljubavi.

Divno ti pristaje
Bez nakita ruže,
Tek ga pjesnikove
Riese biser-suze.

Oj vi biser-suze
Pjesnikove vile,
Alaj ste mi drage!
Alaj ste mi mile!

Drage ste kad oko
Od sreće vas rosi,
Mile jer i ljubav
S vama se ponosi.

Tužne ste Hrvatu
Kad plače slobodu,
Koju dušman krati
Hrvatskom narodu.

Oj da mi vas nema,
Pukle bi mi grudi,
Kad me razdragana
Vila pjesmom budi,

Veleć: „Evo pjesni
U obliku sûza,
Jer veselih nema
Jošte tvoja muza,

A ne će ti doniet
Radostnijeg ploda,
Dok Hrvatskoj zlatna
Ne svane sloboda;

Jer dok Hrvat traži
Hljeba u tudjini, —
Veselja mu ne će
Bit u domovini!

Davno je....

Davno je, što morah krenut u sviet bieli,
Odniela me sudba majčinog sa krila,
Al tam' srce osta i s njim život cieli
I tu sada pieva i srce i vila.

Tu Rječina šumi, što ni brodarica,
Kao što su Seina, Volga, Dunav-voda,
Al pred mojim očima sjaji kô Danica
Zviezda mučeničkog hrvatskoga roda.

Srebrena joj voda — to su bistre suze,
Što ih na obali njenoj Hrvat toči,
Slobodu mu tudjin već odavna uze,
S toga se njegove viekom suze oči.

Tu zaljubljen lutah dragoj oko dvora,
Neznajući kako, da joj dodjem blizu;
Tu me mnogo puta rujna našla zora
Tam' i danas sladki osjećaji sižu.

Satrvena srca krenuo bi kući,
Al mi ipak jošte osta iskra nade,
Pratio me putem slavulj pjevajući,
Ko da htje ublažit moga srca jade.

Jednog sretnog dana sretog svoje zlato
Te mu sav u smetnji: „Ja te ljubim“, šanuh,
Svoje srce zlato odkrilo mi na to,
Te mi u toj smetnji u naručaj panu.

Što da dalje pričam, što se poslie zbilo
Nego da mi j' majku veselilo staru?
U moru ljubavi srce mi plovilo,
Kad sam svoje zlato poveo k oltaru.

OTAČBINI.

Ko barčicu, kû biju valovi
A bura joj odn'je jedro malo,
Kamo hoće ne može da plovi
Jer se pod njom more uzbibalo;
Daleko joj osta željna luka,
Al' je u nju vodi snažna ruka.

Tak' i tebe, domovino draga:
Ko valovi biju te vjekovi,
Ali tvoja neće pasti snaga,
Dok te sveta sloboda ne povi;
Dotle ona smalaksati ne će,
Jer tko ima bez slobode sreće?

U daleki tudji kraj zabasah,
Ali plakat čuo sam te vazda,
Na tvom moru tudjin se talasa,
Dok je tvome domu pravi gazda.
Tvoj budjelar u svom žepu nosi
I iz njega kako hoće troši.

Mnoge vidjeh narode u svietu,
Svaki od njih slobodi se divi;

Moja duša mladom u poletu
Uz tvoje se majko grudi privi;
I u tudjem svietu, gdje sam bio,
O tvojoj sam samo sreći snio!

Mrzim robstvo: lance i okove
I svakoga koji tebe tlači!
Svojom već te pokrajinom zove
Tudjin kleti, al za to ne plači,
Jer će doći ono zlatno doba,
Kada neće vladat — sila, zloba!

Oj Marice....

Oj Marice, Marice,
Srca moga carice
Ti se dušo na me ljutiš,
Jer me žarko ljubiš.

Tvoja srčba i tvoj jad
To su boli, što sam mlad,
Pa te, dušo, srce zebe,
Što nisam kod tebe.

Ali zoro rumena
Ne bud' srca žalostna,
Nemoj slušat zlobnih ljudi
Kad te Ivo ljubi.

Ako Ivo doma ni,
Jer ga sudba progoni,
To njegove sunce sreće —
Nad glavom ti ljeće.

Za to, dušo milena,
Ne bud' srca kamena,
Nego reci, biela zoro:
„Dodji Ivo skoro!"

TUMAČ.

[1].) Rakoš se je zvao vodja hrvatske vojske, koja je potukla Mongole i Tatare. Po njem se još i danas zove jedan kraj nedaleko Rječine: Rakovci.

Narodna pjesma priča, da je on tu poginuo progoneći Tatare, a radi toga, da je narod prozvao taj kraj Rakovci, samo da se tom junaku očuva trajna uspomena. Narodni pjesnik Tončić Tonićev iz Grohova znao je krasno o njem popjevati.

[2].) Kralj Bela IV. bježeći pred Tatarima prešao je kod Grokova Rječinu te se spasio na desnoj obali iste. Hrvati su razorili most, kojega nam povjest često spominje pod imenom: „Mostić kod Grohova". (Dr. F. Rački: „Rieka prema Hrvatskoj"). Na tom mjestu nije se nikada više sagradio, a priča o mostiću i o kralju Beli živi u narodu te se od koljena do koljena pripovieda. Ja sam je mnogo i mnogo puta slušao iz ustiju mnogih staraca u rodnom mi kraju. Sa sjevero-zapadne strane brda Lubanja dižu se dva manja kamenita brda. Jednoga narod zove: Kraljev Vrh, a drugoga Stražnica. Narodna pjesma priča, da je kralj Bela boravio na tom brdu, a na bližnjem, da ga je čuvala silna straža hrv. vojske, koja je odbijala mongolske navale.

[3].) Na Grobničkom polju imade jedan kraj, koji se još danas zove: Grobišća, a narodna nam pjesma kaže, da su tu pokopani svi oni, koji su pali u boju sa Mongolima godine 1242.

[4].) Povjest nam kaže, da je grad Rieka držao u službi senjske Uskoke, koji su branili grad pred turskom i mletačkom navalom. (Giovanni Kobler: „Memorie per la storia della liburnica città di Fiume".)

[5].) Ban Andrija Bot potjerao je Mlečane iz Rieke god. 1509.

[6].) Samo na početku XVI. stoljeća Mlečani su tri puta sažgali Rieku. Orobivši gore nego Turci crkve i sve, što se je porobiti dalo — odvezoše u ropstvo mnogo djece i žena. G. Kobler: „Memorie".

[7].) Na tom mjestu započima današnji: „Molo lungo", jer su riečki talijanaši sve prekrstili, pa i hrvatsku Paladu, ali kojoj će u narodu živjeti ime na vieke, jer u njem živi i pjesma o riečkoj Paladi:

„Ča se je zgodilo, Lucice moje!
V Rike belen gradu, srdanašće moje!
Da ne smeju mlade do riške Palade...."

[8].) Makar se je pisac riečke povjesti i trudio, da prikaže ovu stvar u talijanskom duhu, nije uspio, jer nam i samo ime — Dragica Belinić — dokazuje, da je bila Hrvatica, pa makar je protivnici hrvatskoga imena pisali i sa dva „l"!

[9].) Od ovih se kugla nalazi jedna na zidu crkve sv. Vida, druga na zidu kapucinskog samostana, treća ispod istog kod trga Žabice, četvrta na zidu Kanteove kuće u kapucinskoj ulici, a peta na zidu Collegia.

[10].) Povjest kaže, da ga je opazila, kad je baš zapovjedi davao svojoj momčadi.

[11].) G. Kobler: „Memorie", vol. III. pag 124.

[12].) Danas je na tom mjestu ulica Fosso.

[13].) Lubanj je visoko brdo nad Drenovom u okolici riečkoj, sa kojega je krasan pogled na Kvarner i na jarak Rječine, koja nisko doli ispod Lubanja šumi svoju vječnu pjesmu.

[14].) Galere (galije), Galeotti (Galijoti). Još danas živi u našem narodu uspomena na mletačke Galijote, jer se čuje više puta, da stariji ljudi djeci kažu, kad su zločesta: „Ti, Galijote!"

[15].) Neprijatelj počinio je za nekoliko ura tolike strahote, da je sam zapovjednik Trevisani morao reći, kako će se jednom za Rieku govoriti: „Ovdje je bila Rieka".

(V. Klaič: „Povjes Hrvata". Svezak drugi dio III. str. 239.)

[16].) Vidi: G. Kobler: „Memorie", vol. III, pag. 72.

[17].) Tade Smičiklas: „Poviest hrvatska". Dio I. str. 686.

[18].) Sveta Katarina jest jedini beneficij biskupije senjske. Nalazi se ispod brda Kruševa, pô sata hoda od Rieke prama sjeveru.

[19].) „Piombi" zove se strahovita podzemna tamnica bivše mletačke republike, u koju se zalazi preko mosta zvanog: „Ponte dei sospiri" (most uzdisaja). Koji je jednom prešao taj most, nije više nikada vidio sunce božje. Ledeni srsi prolaze ti tielom, kada se zavučes u tu podzemnu strahotu, koja je još danas strašna.

U viencu sam spomenuo Kruševo, Proslop, Golešinu i Strijn. Ovo su sve kamenita brda riečke okolice: na ljevoj i na desnoj obali Rječine. Vranica, Vrbica, Frčala i Markova vodica, to su imena nekojih vrela žive vode, kojom se poji narod u riečkoj okolici. Rijavo i Čičiber sive su kamenite brdine, sa kojih je veličanstven pogled na riečku okolinu i more.

Od brda Kruševa, pa sve tamô do vrela Rječine — narod zove sav taj kraj Ričina, a onima, koji uz jarak stanuju, vele Ričinci.

SADRŽAJ.

Strana

Predgovor Rudolfa Franjina Magjera . . . . . 5—14

GLASOVI SA KVARNERA.

Domovini 17

RIJEČKI SONETI.

Moje je geslo 21
Riječkim Hrvatima 22
Prvi susret 24
Vraćali smo se 25
Koracah dalje 26

VIENAC DRAGOJ I DOMOVINI.

Moj duh je uvijek s tobom dievo mila 29
Al mašta moja ne presta lutati 30
Riječani gdje će zadnji stan mi dati 31
I počinak sred majčinoga krila 32
Jal teške kobi — ta njezina sila — 33
I pečal srca mnogo krat me shvati 34
Šunašce tudje ne htje me grijati 35
U tudjem robstvu tužno pjeva vila 36
Pjesnika tvoga tužna j' okolina 37
Ej ajmeh, plače misleći da poje 38
Riječanom veli: Mante se tudjina 39
I tad bi ljepše sjalo lice tvoje 40
Na srcu ne bi bilo razvalina 41
A radostne bi bile pjesme moje 42
Magistrale 43
Junaštvo, slavu 44
Hrvatske zemlje 45
Grobovi sveti 46

Strana

Povjest naš uči 47
Zamišljen sjedim 48
Rodnom kraju 49
Ja prodjoh svijetom 50
Neumrlim hrvatskim mučenicima 51
Na grobu Mire Babića 52
Prigodom smrti J. J. Strossmayera 53
Istri 54
Na obali Grohova 55
Vratih se kući 56
Svejedno bijah 57
Roditeljska sreća 58
Kad mišljah umrieti 59

POVJESTICE.

Dragica Belinićka 63
Josip Bunjevac na Rijeci 67
Mlečani na Rijeci 72
Epilog 89
Kraljica Marija 91
Krsto Frankopan u Istri 97

RIJEČKE ELEGIJE.

Uvod 105
Prvi uzdah 106
Na rodjenoj grudi 107
Drvarice 110
Sa proslopa 112
Na Grobnik-gradu 115
Na vrelu Rječine 116
Gradu Rieci 117
Burulo 118
Na obali otudjela grada 120
Na obali Riečine 121
Na razvalinama otčinskoga doma 123
Razstanak 124

RAZNE PJESME.

Nevjera 129
Elegija 132

Strana

Na padu Sušice 134
Tko mi znade?.... 137
Romanca 138
Sve, što mislim.... 139
Prvi pozdrav drenovskoj čitaonici 141

GLASI IZ TUDJINE.

Ovamo vas gusle 145
Oj srećo, oj dušo 146
Blago meni s tobom 147
Kad se za večeri 148
Liepa i draga si 149
Davno je.... 150
Otačbini 152
Oj Marice.... 154
TUMAČ 155